

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

ÚLOHA ZOO LIBEREC V SOUČASNÉ VÝCHOVĚ

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Kristýna Zemanová**
Vedoucí práce: **Mgr. Tibor Slažanský, Ph.D.**

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Zemanová**
Osobní číslo: **P10000114**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Úloha ZOO Liberec v současné výchově**
Zadávající katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl

- zjistit a zhodnotit současné naplňování výchovné funkce ZOO Liberec a návrh dalších možností.

Metody

- obsahová analýza textových a obrazových materiálů
- pozorování
- dotazník

Požadavky

- vymezení úlohy zoologické zahrady ve výchově
- hodnocení vybrané zoologické zahrady
- návrh, provedení a následné hodnocení konkrétní akce

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Brno : Paido, 2010. 261 s. Dostupné na internetu: . ISBN 978-80-7315-185-0 (brož.).

HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. Vyd. 1. Praha : Portál, 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5

Pedagogika volného času. Vyd. 4. Praha : Portál, 2008. 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6

Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách), v platném znění

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Tibor Slažanský, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

doc. RNDr. Miroslav Brezina, CSc.
děkan

L S

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 23. dubna 2014

Podpis: Kristýna Hermanová

Poděkování

Děkuji Mgr. Tiboru Slažanskému, Ph.D. za odborné vedení, podněty a cenné rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytoval při jejím zpracování.

Anotace

V bakalářské práci se zabývám současnou výchovnou úlohou Zoologické zahrady v Liberci. V teoretické části jsem vymezila pojmy spjaté s výchovou, výchovným působením a zoologickou zahradou.

V praktické části jsem se zaměřila na výchovné prvky v zahradě včetně výchovného působení, na zhodnocení absolvované akce zoologické zahrady a na návrh dalších možných výchovných prvků.

Klíčová slova

výchova, výchova ve volném čase, volný čas, zoologická zahrada, výchovné působení zoologické zahrady

Annotation

In my bachelor's dissertation I follow up the purpose of ZOO Liberec in current education. In the theoretical part I defined concepts connected with education, educational effect and the Zoo. In the practical part I focused on educational concepts in the ZOO and its educational effect, on evaluation of attended event in the ZOO and a design of another educational concepts.

Keywords

education, education in leasuretime, leasuretime, zoological garden, educational activities in zoological garden

Obsah

Seznam zkratek	9
Seznam obrázků	9
Seznam tabulek	9
Seznam grafů	9
Úvod	11
1 Výchova.....	12
1.1 Výchovná působení.....	12
2 Environmentální výchova	13
2.1 Ekologická výchova.....	13
3 Výchova ve volném čase	14
3.1 Výchova k volnému času	14
3.1.1 Výchova ve volném čase a její znaky	14
3.1.2 Funkce výchovy mimo vyučování	14
4 Pedagogika volného času	16
4.1 Volný čas	16
4.1.1 Různá pojetí volného času	17
4.2 Trávení volného času	18
4.2.1 Faktory ovlivňující trávení volného času.....	18
4.2.2 Způsob trávení volného času	19
5 Zoologická zahrada.....	21
5.1 Poslání zoologických zahrad	21
5.2 Výchovná a vzdělávací funkce zoologických zahrad	21
5.3 Rozdělení zoologických zahrad	22
6 Shrnutí teoretické části.....	23
7 Zoologická zahrada Liberec	24
7.1 Historie zoologické zahrady Liberec	25
7.2 Základní informace o zoologické zahradě	26
7.2.1 Možnost dopravy k zoologické zahradě	26
7.2.2 Otevírací doba a cena vstupného	26
7.2.3 Vstupné	27
7.3 Návštěvnost zoologické zahrady	28
7.4 Areál zoologické zahrady Liberec	28
7.5 Doprovodné atrakce	30

8	Vzdělávání a výchova v zoo Liberec	31
8.1	Analýza informačně výchovných panelů v ZOO Liberec	31
8.1.1	Hodnocení informačně výchovných panelů	34
8.2	Nabídka konkrétních vzdělávacích a výchovných programů	34
8.3	Dotazníkové šetření	37
8.3.1	Oslovení respondentů	37
8.3.2	Oslovené základní školy	38
8.3.3	Vyhodnocení dotazníku	39
8.3.4	Souhrnné hodnocení dotazníkového šetření	44
8.3.5	Diskuze k výsledkům dotazníkového šetření.....	45
8.4	Nabídka výchovných doprovodných akcí v zoologické zahradě Liberec	46
8.5	Prázdninová činnost zoologické zahrady Liberec - příměstský tábor	46
8.6	Letní příměstský tábor 2012	47
8.6.1	Skupinové oddíly	48
8.7	Cíle tábora.....	49
8.7.1	Splnění cílů	50
8.8	Předběžný rámcový týdenní program	50
8.8.1	Program aktivit pro letní příměstský tábor 2012	51
8.9	SWOT analýza příměstského tábora ZOO Liberec 2012	54
8.9.1	Závěr ze SWOT analýzy	54
8.10	Nabídka zážitkových programů v zoologické zahradě Liberec.....	55
9	Spolupráce zoologické zahrady	56
9.1	Středisko ekologické výchovy DIVIZNA	56
9.1.1	Pedagogické semináře.....	57
9.2	Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA	57
9.3	Kulturní a společenské centrum Lidové sady Liberec.....	58
9.4	Spolupráce Zoologické zahrady Liberec s Evropskou asociací zoologických zahrad a akvárií.....	58
10	SWOT analýza výchovného působení zoologické zahrady Liberec	59
10.1	Závěry ze SWOT analýzy	59
11	Návrh pro zlepšení výchovného působení	61
11.1	Název zookroužku: MÁME RÁDI ZVÍŘATA	61
11.1.1	Dílčí cíle zookroužku.....	61
11.1.2	Náplň programu	62
	Závěr	63
	Použité zdroje.....	65
	Seznam příloh.....	69

Seznam zkratk

EAZA	– Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií
O.P.V.K	– Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost
ŠVP	– Školní vzdělávací program
ZOO	– Zoologická zahrada

Seznam obrázků

- Obr. 1** Dřevěná socha 1
Obr. 2 Dřevěná socha 2
Obr. 3 Kontaktní ZOO
Obr. 4 Zalesněná část hřiště
Obr. 5 Vzdělávací a výchovná plachtička s detailním rozpracováním
Obr. 6 Velká plachtička Sluneční stezka – slunce v ZOO
Obr. 7 Informační tabulka
Obr. 8 Informační plachty o možnosti zapojení se do kampaně

Seznam tabulek

- Tab. 1** Jednorázové vstupné v ZOO Liberec
Tab. 2 Permanentní vstupné v ZOO Liberec
Tab. 3 Vstupné v ZOO Liberec – školní skupiny
Tab. 4 Počet oslovených pedagogů ze základních škol a jejich využívání programů
Tab. 4 Režim dne
Tab. 5 Rozvrh aktivit jednotlivých dnů
Tab. 6 SWOT analýza
Tab. 7 SWOT analýza

Seznam grafů

- Graf 1** Návštěvnost zahrady v letech 2006 – 2012
Graf 2 Oslovení pedagogové, zpětná vazba pedagogů
Graf 3 Využívání výukových programů základními školami
Graf 4 Míra využívání výukových programů základními školami
Graf 5 Spokojenost učitelů s náplní programu

Graf 6 Návrh na změnu programu

Graf 7 Využití získaných informací z program ve výuce

Graf 8 Počet dětí na jarním a letním příměstském táboře

Graf 9 Letní tábor I. 2012

Graf 10 Letní tábor II. 2012

Graf 11 Věkové znázornění dětí v oddíle Hadi

Graf 12 Věkové znázornění dětí v oddíle Surikaty

Graf 13 SEV DIVIZNA – využití výukových programů

Graf 14 Pedagogické semináře

Graf 15 ARCHA – využití výukových programů

Úvod

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma z oblasti volnočasové pedagogiky.

Cílem práce bylo zjistit a zhodnotit současné naplňování výchovné funkce ZOO Liberec a navrhnout další možnosti.

Práce je rozdělena do dvou částí. V první části jsem se věnovala teoretickým pojmům jako je pedagogika volného času, volný čas, výchova mimo vyučování, environmentální výchova a zoologická zahrada. V druhé části jsem se věnovala samotné zoologické zahradě v Liberci a jejímu výchovnému působení.

Ráda bych poukázala na to, jak prostřednictvím trávení volného času v takovémto prostředí, jsme smysluplně, ale přesto nenásilně obohacování o nové poznatky a informace, které mají výchovnou funkci. V činnostech, které zoologická zahrada Liberec nabízí, jsem se zaměřila na výchovné akce, které jsem zhodnotila na základě SWOT analýzy a dotazníkového šetření

1 VÝCHOVA

S pojmem výchova se setkáme v mnoha publikacích, které se zabývají její definicí. J. Pávková (2008, s. 37) vymezila výchovu jako *„záměrné a cílevědomé působení na člověka, nejčastěji na dítě.“*

J. Pelikán (1995, s. 33) definoval výchovu jako *„cílevědomé a systematické utváření osobnosti, jejímž cílem je dosažení změn v osobnosti recipienta v jeho chování a jednání, a to změn trvalejších. Cílem je tedy změna samotné osobnosti, její formování.“*

1.1 Výchovní působení

B. Hofbauer (2004, s. 18-20) ve své publikaci stručně, ale přesto výstižně vymezil formální, informální a neformální výchovu:

- **Formální výchova**

Formální výchovu definoval jako *„systém aktivit uskutečňovaných ve školách nebo v odborných vzdělávacích zařízeních. Je zajišťována nebo podporována státem, věkově odstupňována od základního po vysokoškolské vzdělání, zakončení formálního stupně vzdělávání je potvrzováno dokladem o absolvování. Patří sem tradiční vzdělávání uskutečňované ve škole, dálkové studium na středních a vysokých školách, distanční vzdělávání zprostředkované médii na základě připravených programů.“*

- **Informální výchova**

Informální výchovu vymezil jako *„učení vyplývající z každodenního kontaktu a zkušeností s rodinou, prací, přáteli, živelně vznikajícími vrstevnickými skupinami dětí a mládeže, médii a vlivy dalších činitelů, kteří působí v blízkých životních prostředích. Může probíhat cíleně, obvykle je však toto působení nezáměrné, neorganizované, nesystematické a nekoordinované.“*

- **Neformální výchova**

Neformální výchova je dle B. Hofbauera *„cílená a strukturovaná aktivita mimo formální výchovný systém (např. činnost v útvaru zájmové činnosti, jako je zájmový kroužek, umělecký soubor nebo sportovní družstvo, členství ve sdružení dětí a mládeže). Zpravidla neprobíhá ve škole nebo v odborném vzdělávacím zařízení a nebývá zakončena udělením osvědčení.“*

2 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Environmentální výchova je důležitou složkou dnešní výchovy. E. Leblová (2012, s. 15-16) definovala environmentální výchovu jako „*výchovu, která odhaluje důsledky lidské činnosti, která působí devastaci a ohrožuje život na Zemi. Ukazuje možné způsoby potřebné k dosažení pozitivních změn v životním prostředí. Vychovává k odpovědnému vztahu k přírodě a pochopení a její nenahraditelné ceny pro život všech. Má za úkol budovat v lidech pozitivní vztah k přírodě, schopnost estetických prožitků v souvislosti s přírodou, zabývá se poznáváním vztahů v přírodě a vlivem člověka na ni. Věnuje se budování správných hodnot, postojů a kompetencí k péči o přírodu; připravenosti k angažovanému jednání. Součástí těchto postojů by mělo být i to, aby se člověk uměl omezit, odříct si, vzdát se něčeho ve prospěch budoucnosti planety.*“

2.1 Ekologická výchova

Ekologickou výchovu E. Leblová (2012, s. 15) definovala jako „*obor, který rámec přírodovědy přesahuje. Jejím základem je zkoumání vztahů mezi organismy a jejím prostředím.*“

3 VÝCHOVA VE VOLNÉM ČASE

Výchovou ve volném čase je myšlena taková výchova, při které neplníme školní nebo pracovní povinnosti či v daném čase nerealizujeme základní biologické potřeby. (Hofbauer, 2004)

3.1 Výchova k volnému času

Výchovu k volnému času lze dle B. Hofbauera (2004, s. 18) „pokládat za klíč pro otevírání nových možností aktivit a rozvoje člověka, za motor, který celému úsilí dává potřebnou orientaci a dynamiku. Zahrnuje reflexi samotného volného času, cílevědomé odkrývání a využívání obsahu činností a různých způsobů jeho využívání.“

3.1.1 Výchova ve volném čase a její znaky

S pojmem výchova ve volném čase či mimoškolní výchova se setkáváme už řadu let. V. Spousta et al. (1994, s. 172) ovšem používá pojem výchova mimo vyučování pro jeho rozšíření. „Jedná se o používané označení pro činnost všech možných organizací pracujících s dětmi v jejich volném čase a také různých zařízení (např. Domy dětí a mládeže), včetně zařízení, v nichž se za výchovu platí - jazykové školy, balet, hudební a výtvarné školy, mnohé weekendové a prázdninové pobyty či kurzy.“

J. Pávková (2008, s. 37) ve své publikaci *Pedagogika volného času* uvýchovu mimo vyučování vymezila níže uvedenými znaky:

- probíhá mimo povinné vyučování,
- probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny,
- uskutečňuje se převážně ve volném čase,
- je institucionálně zajištěna.

3.1.2 Funkce výchovy mimo vyučování

Funkce výchovy ve volném čase je jednou z nejdůležitějších částí. Každá z funkcí má specifické parametry, které následně tvoří celek. J. Pávková (Pávková a kol., 2008) rozdělila funkce výchovy ve volném čase do čtyř částí:

Výchovně-vzdělávací funkce – jednotlivé instituce se podílejí podle svých specifických možností především na rozvíjení schopností dětí a mládeže. Prostřednictvím

zajímavých programů se děti motivují k hodnotnému trávení volného času, skrze něj získávají nové vědomosti, dovednosti a návyky.

Zdravotní funkce – tato funkce přispívá k usměrňování režimu dne tak, aby podporoval zdravý tělesný a duševní vývoj dětí a mládeže. Velký zdravotní význam má především podceňování a poskytování příležitostí k vydatnému pohybu na čerstvém vzduchu.

Sociální funkce – tato funkce se snaží zbavovat do značné míry rodiče starostí v době, kdy jsou v zaměstnání nebo kdy mají jiné povinnosti.

Preventivní funkce – v posledním desetiletí je kladen velký důraz na programy, které působí jako prevence proti negativním vlivům. Prevence je rozdělena do tří rovin. První z rovin je primární prevence, tato prevence je určena celé populaci, která není nijak kriminálně narušena. Sekundární prevence se specializuje především na aktivity, které jsou zaměřené na kriminálně rizikové jedince a skupiny se zvýšenou kriminalitou. Poslední prevencí je terciární prevence, která usiluje o léčení populace, která je již negativními vlivy zasažena.

4 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU

Pedagogika volného času je nejen pedagogický, ale i společenskovední a praktický obor, kterým se autoři zabývali a stále zabývají. J. Průcha (2001, s. 163) velice pěkně definoval tento pojem, přičemž poukázal i na protikladné jevy, díky kterým tento vědní obor nabývá na významu. *„Pedagogika volného času je disciplína pedagogiky zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých; v mnoha zemích zároveň studijní obor. Nabývá na významu díky některým protikladným jevům: roste množství volného času jako času, se kterým může člověk nakládat podle své vůle, a zároveň se tento prostor tzv. průmysl volného času a hromadné sdělovací prostředky snaží využít pro různé formy manipulace, zbavující ho právě jeho charakteristického znaku – svobodného využívání; roste výskyt nežádoucích forem chování (agrese, delikvence, zneužívání návykových látek), způsobených nudou ve volném čase.“*

4.1 Volný čas

Na volný čas je pohlíženo z mnoha pohledů. K tomuto pojmu se váží definice, které se shodují, rozcházejí či si jsou v určitých pohledech alespoň z části podobné.

„Volný čas je chápán jak opak nutné práce a povinností, doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“ (Pávková a kol., 2008, s. 13)

V *Přehledu pedagogiky*, jejímž autorem je J. Průcha (2009, s. 379) nalezneme poněkud rozsáhlejší a detailnější definici pro volný čas. *„Volný čas lze charakterizovat jako svébytný, subjektivně vnímaný, kulturně a společensky podmíněný a časově vymezený prostor, ve kterém se jedinec nebo skupina lidí svobodně rozhoduje o způsobu seberealizace prostřednictvím rozmanitých činností (sportovních, kulturních, technických apod.), jimiž naplňuje své potřeby (především sekundární) a rozvíjí své zájmy. Do kategorie volného času nezahrnujeme čas vyhrazený pro školní vzdělání či práci, stejně jako činnosti spojené se sebeobsluhou (hygiena, stravování, nákupy, práce v domácnosti, doprava do zaměstnání apod.).“*

B. Kraus (2006, s. 49) pojal volný čas jako *„všechn čas, který nám zbude po splnění si všech povinností (pracovních, společenských/sociálních a rodinných) a po uspokojení*

biologických a fyziologických potřeb. Toto pojetí chápe volný čas jako zbytkovou hodnotu na relativně svobodné využití.“

V publikaci od M. Vážanského a V. Smékala (1995, s. 23) nalezneme rozdělení volného času na směr negativní a pozitivní.

Negativní směr: *„Volný čas v tomto smyslu znamená zbývající dobu celkového denního průběhu, která zůstala po studijně nebo pracovní podminěném čase, úkolech v domácnosti a po uspokojení základních fyziologických potřeb.“*

Pozitivní směr: *„Volný čas je charakterizován jako disponibilní časový prostor, v němž by volný čas mohl pro jedince znamenat svobodu. Je také dobou, v níž se individuum může nezávisle na jakýchkoli povinnostech výhradě svobodně realizovat a dělat to, či ono, k čemu je nikdo nenutí a k čemuž není též povědomě nuceno.“*

Já se nejvíce ztotožňuji s definicí volného času od J. Němce a kol. (2002, s. 4). *„Je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení a zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, popř. pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu.“*

4.1.1 Různá pojetí volného času

J. Pávková definovala pět různých pohledů na problematiku volného času (Pávková, 2008):

- **sociologické a sociálně psychologické hledisko** – toto hledisko se především zabývá utvářením mezilidských vztahů ve volném čase. Poukazuje na sociální prostředí a na silný vliv rodiny, která ve velké míře ovlivňuje volný čas a jeho trávení,
- **politické hledisko** – v tomto hledisku se pojednává o míře zásahu státu do volného času, jaká bude školská politika a zda bude věnována dostatečná pozornost zařízením ovlivňující volný čas,
- **ekologické hledisko** – toto hledisko je důležité pro zvážení toho, kolik prostředků společnost investuje do zařízení pro volný čas,
- **pedagogické a psychologické hledisko** – toto hledisko bere v úvahu věkové a individuální zvláštnosti v trávení volného času a zvažuje zde do jaké míry a jakým způsobem činnosti ve volném čase přispívají k uspokojování biologických a psychických potřeb,

- **zdravotně hygienický pohled** – se zabývá otázkou, jak lze podporovat zdravý tělesný i duševní vývoj člověka.

4.2 Trávení volného času

J. Pávková (2008) rozdělila trávení volného času do šesti činností, přičemž do každé z nich spadají dané aktivity, a to ať už aktivní či pasivní:

- **odpočinkové činnosti** – tato činnost je psychicky a fyzicky nenáročná, patří sem především procházky, volné rozhovory, povídání, četba, sběratelství, atd.
- **rekreační činnosti** – činnosti spadající do rekreační činnosti slouží k odreagování a odstranění únavy z vyučování, zařazují se sem ovšem činnosti i tělovýchovné, sportovní, turistické či manuální činnosti,
- **zájmové činnosti** – tyto činnosti patří mezi nejdůležitější součást obsahu výchovy mimo vyučování, lze sem zahrnout společenskovední, přírodovědné, pracovní technické, tělovýchovné, sportovní, esteticko-výchovné činnosti,
- **sebeobslužné činnosti** – tyto činnosti se zaměřují na vedení dětí k samostatnosti v péči o vzhled,
- **veřejně prospěšné činnosti** – spočívají ve vedení dětí k dobrovolnosti ve prospěch druhých,
- **příprava na vyučování** – sem patří činnosti související s plněním školních povinností.

4.2.1 Faktory ovlivňující trávení volného času

Člověk je vystaven mnoha činitelům, které ovlivňují jeho výběr v trávení volného času či ho nějakým způsobem omezují v jeho výběru. V. Spousta et al. (1994, s. 48-51) vymezil ovlivnění volného času těmito pěti faktory - věk, pohlaví, fyzická kondice a zdravotní stav, psychická kondice, profesionální zakotvení a příslušnost ke společenské vrstvě. K největším změnám v náplni volného času přiřadil věk. *„Předškolní dítě např. nerozlišuje mezi hrou a prací, jakékoliv aktivity – včetně přirozeného učení imitací – je rozdělena převážně spánkem a bděním. Ve školním učení již může částečně splývat s prací. Duševní puberta je charakteristická změnou zájmového vyladění a zaměření. Seberealizace nemusí být spojována jen se školou. Třicátý až čtyřicátý věk je horečný v zaměstnání i v zájmech. Charakterizuje ho velká touha po výdělku a nabízených věcech, často na úkor realizace v odborném životě. Od čtyřicítky do padesátky se rozlišují obzory, velkou hodnotu má např. možnost cestování. Od padesátky do šedesátky přemýšlíme, zda, to co jsme*

vykonali, bylo tím nejlepším. Po šedesátce bilancujeme, mluví se o nemocech a způsobech úmrtí, mizí touhy. Po sedmdesátce u mužů nastává únava z povolání i koníčků. Po osmdesátce si diktátoři stavějí nákladné hrobky.“

Druhým činitelem je již zmiňované pohlaví. „Ženy tvrdí, že žádný volný čas (alespoň ze socialismu) neměly, proto se nemohly věnovat koníčkům. Ale zkušenost říká, že ženy dovedou být velmi egocentrické. Námahu za rození a výchovu dětí si vynahrazují zvýšenou péčí o vlastní tělo. Vyznačují se také větší zdobivostí než muži.“

Fyzická kondice a zdravotní stav je také důležitý faktor v ovlivňování trávení volného času. „Fyzická kondice a zdravotní stav patří mezi limitující faktory ve volbě povolání, úspěchu v něm i toho, co člověk dělá mimo profesionálně. Fyzická kondice u mužů i u žen je dvoupólová. Na jedné straně najdeme např. špičkové sportovce, překračující dosažené výkony, na druhé straně je masa lidí obézní. Zdravotní stav naší populace je znám. Japonci pracují pilně a neúnavně, mají krátkou dovolenou a volnou sobotu budou teprve zavádět. U nás si teprve nyní mnozí lidé začínají zvykat na efektivní a zaplacenou práci.“

„Psychická kondice je dána temperamentní výbavou, výší inteligence a stupněm aktivity, energetičností, podmiňující snahovou složku osobnosti. Psychická výbava rozhoduje spolu s výbavou tělesnou o životním stylu (práce, zábava, odpočinek) do značné míry, avšak do jaké, nebylo pravděpodobně experimentálně prozkoumáno a ověřeno.“

V neposlední řadě tu máme profesionální zakotvení a příslušnost ke společenské vrstvě. „Volný čas těžce manuálně pracujícího dělníka, vyčerpaného ve směnném systému, je takřka vyčerpán restitucí tělesných sil, a je z něho ještě ukrajováno určitým prostorem na osobní hygienu, nezbytné údržbářské práce v bytě, v horším případě posezení v hospodě. Lékař se může realizovat mimo svou ordinaci pečlivým ošetřením trávníku a květin své zahrady. Dalším limitujícím faktorem, který už není zcela „osobnostního rázu“ je místo a země, kde se narodíme.“

4.2.2 Způsob trávení volného času

V publikaci M. Vážanského a V. Smékala (1995, s. 39) je poukázáno na fakt, že „v dnešní době je nespočet možností jak lze trávit volný čas, ovšem ve velké míře je volný čas ovlivněn rodinou a prostředím, ve kterém žijeme:

- více než 60 % volného času bude utvářeno v prostředí vlastního bytu,
- 20 % volného času je ovlivněno obytným prostředím bydliště,
- existuje velmi rozmanitá infrastruktura volného času normálního, řadového jedince (bez nároku na úplnost): parky a volná prostranství; hřiště pro aktivitní činnosti;

*koupaliště kryté plovárny; fit-zařízení (minigolf, kuželky, prostory pro míčové hry, fit-centra apod.), kluziště a tenisové kurty (možnost slev pro výdělečně slabší skupiny obyvatel); cesty k procházkám a jízdám na kole; tělocvičny, sportovní haly a sportoviště („otevření“ školních zařízení během víkendů a o prázdninách); volnočasová kulturní místa a centra vzdělávání a setkání (střediska mladých, dětí, seniorů, rodin, atd.) - vzdělávací nabídky, samostatně zpravované kavárny, „diskokluby“, zájmová, kreativní a „médiová“ centra, prostory pro hudební zkoušky, interpretační tvořivost, poradenská nabídka, místa pro shromažďování a akce spolků, iniciativních skupin, sdružení svépomoci; provádění projektů, muzea, apod.), „mobilní animace“ (pojízdný autobus her, vozidla „médiová“, pro řemeslnou a výtvarnou činnost atd.; knihovny (i půjčovny her) a půjčovny médií; **zoologické zahrady**, muzea (pokud možno s muzeo-pedagogickými nabídkami); prostory pro akce a shromažďování společností, sdružení atd.“*

5 ZOOLOGICKÁ ZAHRADA

L. J. Dobroruka (1989, s. 5) definoval ve své publikaci zoologické zahrady jako „*živý organismus podléhající vývoji a přizpůsobující se jednak chovaným zvířatům a jednak návštěvníkům.*“

S propojením výchovného působení nalezneme vymezený pojem zoologické zahrady v publikaci od I. Klika (2005, s. 8): „*Zoologické zahrady jsou v dnešní době moderní, kulturní a přírodovědná zařízení s možností účinného výchovného působení v poznání přírody a jejich zákonitostí.*“

Ministerstvo životního prostředí v právních předpisech v oblasti zoologických zahrad ČR taktéž vymezilo pojem zoologická zahrada: „*Zoologická zahrada je trvalé zařízení, v němž jsou chováni a po dobu nejméně 7 dnů v kalendářním roce vystavováni pro veřejnost volně žijící živočichové, popřípadě též zvířata domácí.*“ (Zákon č. 162/2003 Sb., § 2, odst. 1, písm. a)

5.1 Poslání zoologických zahrad

V zákoně o podmínkách provozování zoologických zahrad nalezneme kromě vymezení pojmu zoologická zahrada, jasně definované poslání zahrad.

„*Posláním zoologických zahrad je v souladu s právem Evropských společenství přispět k zachování biologické rozmanitosti volně žijících živočichů jejich chovem v lidské péči, se zvláštním zřetelem na záchranu ohrožených druhů, jakož i výchova veřejnosti k ochraně přírody.*“ (Zákon č. 162/2003 Sb., § 2, odst. 1, písm. b)

L. Dobroruka (1989, s. 17) vymezil poslání dnešních moderních zoologických zahrad do čtyř bodů:

- *vzdělání a výchova obyvatelstva,*
- *vědecká práce a výzkumy na živých zvířatech,*
- *ochrana ohrožených druhů zvířat a přírody,*
- *poskytování odpočinku a rekreace obyvatelstva.*

5.2 Výchovná a vzdělávací funkce zoologických zahrad

Vzdělávání a výchova směřující k ochraně přírody a šíření zásad trvale udržitelného rozvoje veřejnosti je jednou z nejdůležitějších funkcí zoologických zahrad. V zahradách je

využíváno specifického a atraktivního prostředí zoologické zahrady, a to přítomnosti živých zvířat. Propojenost těchto aspektů v sobě nese přitažlivou sílu. Možnost vidět, slyšet a cítit probouzí u návštěvníka vztah k přírodě a zájem se o ní něco dozvědět. (ZOO, 2013)

5.3 Rozdělení zoologických zahrad

Zoologické zahrady lze rozdělit do pěti kategorií dle hledisek, podle kterých poznáme, o jaké zařízení se jedná. (Kořínek, 1999)

Zookoutky – v tomto případě se jedná o menší prostory, v kterých se chovají domácí zvířata či méně náročné druhy zvířat.

Zoologické zahrady – velké množství zoologických zahrad se specializují na určitou skupinu zvířat. V některých případech se jedná o částečnou specializaci, kdy zahrada chová klasickou skupinu zvířat a v rámci toho se specializuje na určitou skupinu zvířat. Také jsou zde zahrady, které se soustředí jen na vyhraněnou skupinu zvířat, a kromě nich jiná zvířata nechová.

Safari a zooparky – zvířata se v těchto objektech chovají ve velkých výbězích, kde jsou chována ve společenstvech, jako se vyskytují v přírodě.

Akvária a delfinária – zabývají se chovem vodních živočichů. V případě těchto objektů není prioritou rozmnožování, nýbrž hlavní činností je zde drezura a příprava zábavného programu.

Komerční zařízení – jedná se o výdělečné zábavné podniky. Chovají se zde méně vzácné druhy zvířat a snáze chovatelné druhy zvířat. Součástí programu je drezura a vystoupení se zvířaty.

6 SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

V teoretické části jsem shrnula nejdůležitější základní pojmy, jako je výchova, environmentální výchova, volný čas, pedagogika volného času a zoologická zahrada. Volný čas je neustále probírané téma a nalezneme nespočet názorů a postojů na něj. V rámci pedagogiky volného času jsou neustále získávány a propojovány nové informace, které, jak jsem z rešerší literatury zjistila, se v mnoha směrech rozcházejí či jsou si podobné. Ovšem vždy se shodují v názoru, že volný čas je součástí lidského bytí a je ve velké míře ovlivněn množstvím působících vlivů, které mohou mít dopad na možnost výběru trávení volného času. Se samotným pojmem zoologická zahrada se lze setkat v mnoha publikacích českého i zahraničního vydání. V mé bakalářské práci jsem se zaměřila na publikace českých autorů. Ve většině případů se jedná o obecné představení historie zoologických zahrad o seznámení čtenáře s jednotlivými zoologickými zahradami na území České republiky. Pojem zoologická zahrada a její poslání vymezují i dle právních předpisů z oblasti zoologických zahrad ČR. S propojením pojmu zoologická zahrada s pojmy výchova či volný čas se dle mého zjištění setkáme v minimu publikací.

7 ZOOLOGICKÁ ZAHRADA LIBEREC

Výzkum pro svou bakalářskou práci jsem zahájila studiem informačních zdrojů o zoologické zahradě v Liberci:

- publikací archivovaných v Krajské vědecké knihovně,
- stránek zoologické zahrady Liberec (www.zooliberec.cz),
- informačních letáků,
- Magazínu liberecké zoo,
- internetových serverů.

Následně jsem osobně navštívila zahradu, abych si zde zjištěné informace ověřila přímo v terénu. Zde jsem získala mnoho dalších informací.

Letáky lze získat na různých místech (např. u pokladny zoologické zahrady, v areálu zoologické zahrady, v Krajské vědecké knihovně).

Magazín zoologické zahrady vychází v elektronické podobě pravidelně každý měsíc a lze ho bezplatně odebírat do emailové schránky. Na tento způsob propagace navazují také internetové servery (www.ceskevylety.cz, www.turistickyatlas.cz, www.kdykde.cz).

Nadále se veřejnosti mohou dostat informace prostřednictvím

- tisku,
- Libereckých novin,
- Krajské vědecké knihovny Liberec – přednášky pořádané zahradou,
- informačních ploch,
- billboardů,
- sociálních sítí.

Tisk nepropaguje zoologickou zahradu v pravidelných intervalech, většinou se jedná o způsob propagace mimořádných akcí (narození mláďete, křtiny).

Liberecké noviny informují veřejnost i o menších akcích pořádaných zoologickou zahradou a především pro Liberecký kraj (Liberecké ZOO trhy, Etno ples, Ples zahrad). Nejvíce reklamních ploch je rozmístěno v okolí Liberce či v obchodních centrech v Liberci.

Billboardy je možno vidět z obou hlavních příjezdových cest do centra. Krajská vědecká knihovna nabízí možnost propagace formou přednášek ve spolupráci se zoologickou zahradou. Dle zjištění vyplývá, že zoologická zahrada si na informovanosti veřejnosti dosti zakládá, což bych ohodnotila velice pozitivně ve všech směrech. Záleží však na možnostech přístupu k těmto informacím, které nemusí být pro každého samozřejmostí.

Na sociálních sítích, především na Facebooku, se veřejnosti dostanou nejaktuálnější informace z dění zahrady, kde lidé mohou komentovat veškeré příspěvky a dotazovat se k bližším informacím.

7.1 Historie zoologické zahrady Liberec

Informace o historii zoologické zahrady jsem čerpala z publikace *Navštivte zvířata*, jejíž autorkou je M. Nováková a kolektiv, a dále z internetových stránek zoologické zahrady www.zooliberec.cz.

Zoologická zahrada v Liberci byla založena v roce 1919. Do roku 1931 byla na území ČSR jedinou zoologickou zahradou. První „zookoutky“ v libereckých Lidových sadech vznikly už v roce 1904, kdy zde Ornitologický spolek vystavěl velkou veřejnou voliéru. Z malého zvěřince převedeného v roce 1919 v první zoologickou zahradu pak během století vyrostlo sebevědomé a mezinárodně uznávané chovatelské zařízení, v němž byla chována různá zvířata.

Svého největšího rozkvětu zažila zoologická zahrada v období, kdy ředitelem byl zakladatel Erich Sluwa, který v zahradě působil od roku 1919 až do roku 1945. V roce 1954 se stal novým ředitelem Jiří Badalec, který v zoologické zahradě působil 28 let. Jeho následníkem byl Josef Janeček, který byl v čele ředitele 22 let. Posledním a nyníjším ředitelem je David Nejedly, který je v zahradě od roku 2004. Erich Sluwa byl členem Ornitologického spolku. Spolupracoval s profesorem Fritzem Wellerem, se kterým obnovil a rozšířil zookoutek a následně otevřel skutečnou zoologickou zahradu, která byla až do roku 1931 jedinou na území ČSR. Zoologická zahrada se rok od roku rozvíjela o nové expozice. Sluwa udržoval chod zahrady společně s několika ženami ze zajateckého tábora. Od roku 1945 do roku 1954 procházela zahrada velmi těžkým obdobím, které přerušil až Jiří Badalec. Za působení Jiřího Badalce se zahrada stala chovným zařízením, vznikla řada expozic a pavilónů. Ve velké míře zde došlo na zaměření se na vzácná zvířata. Rok 1982 až 2004 je spjat s Josefem Janečkem, díky kterému zahrada prošla velkou modernizací. Byly zastavěny

již stávající pavilóny jakožto pavilón žiraf, hospodářský pavilón, pavilón šelem, pavilón opů, pavilón tropů a zimoviště plameňáků.

Zoologická zahrada získala řadu významných zvířecích exponátů, mezi které patří především bílí tygři. V roce 1994 se zahrada stala členem Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA). Současný ředitel David Nejedlo se stal důležitou osobností v modernizaci zahrady. Otevřel možnost neformálního vzdělávání pro návštěvníky prostřednictvím informačního systému, pro školská zařízení bylo vytvořeno formálně organizované vzdělávání, především prostřednictvím výukových programů. Od roku 2006 je zahrada součástí Městského střediska ekologické výchovy Divizna a Centra pro zvířata v nouzi Archa se stanicí pro handicapované tuzemské živočichy. V roce 2011 se stalo součástí zahrady kulturní a společenské centrum Lidové sady. (ZOO Liberec, 2014; Nováková a kol., 2003)

7.2 Základní informace o zoologické zahradě

Zoologická zahrada leží v severozápadní části města Liberec, nachází se nedaleko městského centra, v Masarykově ulici. Zřizovatelem je statutární město Liberec a současným ředitel je MVDr. David Nejedlo. Zoologickou zahradu lze kontaktovat na telefonním čísle +420 482 710 616-7 či emailem info@zooliberec.cz. Zahrada se specializuje na chov vzácných, ve volné přírodě ohrožených, druhů zvířat. (Nováková, 2003)

7.2.1 Možnost dopravy k zoologické zahradě

K zahradě je možné se dopravit městskou hromadnou dopravou - tramvají č. 2 a 3, ve směru Lidové sady. Tramvajová zastávka Botanická-ZOO je vzdálena od zoologické zahrady dvě minuty pěší chůzí. K zoologické zahradě lze také dojet osobním automobilem. Automobilisté se mohou cestou do ZOO řídit dopravním značením s označením zoologické zahrady, které jsou umístěny na všech hlavních příjezdových trasách do města. Tyto dopravní směrovky bez problému automobilisty dovedou přímo k areálu zahrady. Placené parkoviště disponuje omezeným počtem míst k stání.

7.2.2 Otevírací doba a cena vstupného

Otevírací doba zoologické zahrady se liší dle měsíců v roce. V měsících leden, únor, a prosinec je možné zahradu navštívit od 9:00 do 16:00 hod., v měsících březen a listopad

od 9:00 do 17:00 hod., v měsících duben a říjen od 9:00 do 18:00 hod., v měsících květen a září od 8:00 do 18:00 hod., v letních měsících červen až srpen je otevírací doba nejdelší, tj. od 8:00 do 19:00 hod. (ZOO Liberec, 2014)

7.2.3 Vstupné

Jednotlivé ceny vstupného se liší podle ročního období, věku návštěvníků a podle možnosti předložení studentského, seniorského či ZTP průkazu. Lze si zde zakoupit permanentní vstupenku. Permanentní vstupné je platné 1 rok od data zakoupení.

Tab. 1 Jednorázové vstupné v ZOO Liberec

Dospělí	90 Kč (zimní období), 120 Kč (letní období)
Děti do 3 let	Zdarma
Děti od 3 do 5 let	60 Kč (zimní období), 70 Kč (letní období)
Studenti	60 Kč (zimní období), 70 Kč (letní období)
Senioři nad 65let	60 Kč (zimní období), 70 Kč (letní období)
ZTP	60 Kč (zimní období), 70 Kč (letní období)
ZTP/P	Zdarma
Dobrovolní dárci krve	Zdarma

Zdroj: ZOO Liberec, 2014

Tab. 2 Permanentní vstupné v ZOO Liberec

Dítě od 10 let, student do 26 let, osoba starší 65 let	500 Kč
Dospělá osoba	700 Kč
Dospělá osoba + dítě od 3 do 15 let	900 Kč
Rodinná vstupenka (2 dospělí + 3 děti do 15 let)	1.300 Kč
Dospělá osoba (přenosná na 12 vstupů)	850 Kč
Dospělá osoba + dítě od 3 do 15 let (přenosná na 12 vstupů)	1.300 Kč
Rodinná (2 dospělí + 3 děti do 15 let - přenosná na 12 vstupů)	3.000 Kč
Zlatá vstupenka (přenosná pro 4 osoby - vstupy neomezeny)	9.000 Kč

Zdroj: ZOO Liberec, 2014

Tab. 3 Vstupné v ZOO Liberec – školní skupiny

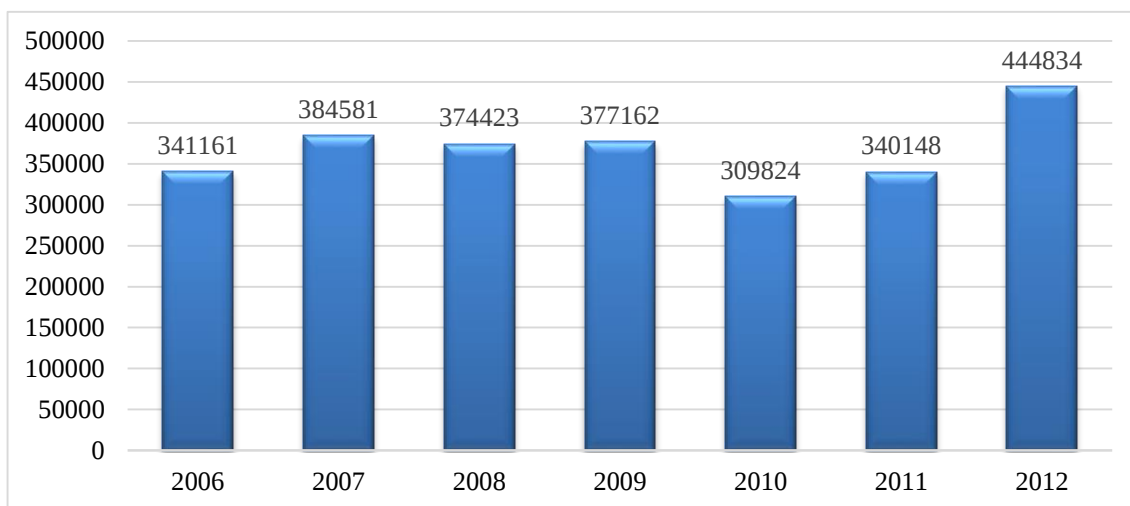
MŠ	Standardní cena dětského vstupného pedagog vždy na skupinu 6 dětí zdarma
ZŠ - děti do 10 let	Standardní cena dětského vstupného pedagog vždy na skupinu 15 dětí zdarma
ZŠ - děti nad 10 let	Standardní cena dětského vstupného pedagog vždy na skupinu 30 dětí zdarma

Zdroj: ZOO Liberec, 2014

7.3 Návštěvnost zoologické zahrady

Zoologická zahrada v Liberci se může pyšnit nejen svým množstvím odchovaných živočichů, ale také velkým úspěchem v návštěvnosti. V roce 2012 navštívilo zahradu 444 834 návštěvníků, což bylo o 104 686 více než v roce 2011. Takto velký vzrůst v návštěvnosti byl do značné míry přikládán květnovému narození mláděat bílého tygra. (Výroční zprava ZOO Liberec, 2012)

Graf 1 Návštěvnost zahrady v letech 2006 – 2012

Zdroj: Výroční zprávy ZOO Liberec, 2006-2012

7.4 Areál zoologické zahrady Liberec

Areál zahrady je kvůli svému členitému terénu rozdělen do dvou částí - horní a dolní.

Celková rozloha zahrady je 13,3 ha, expoziční část 4,7 ha. Vstup zoologické zahrady působí velice poutavým dojmem. Na fotografiích velkých rozměrů je zachycena struktura

srsti několika druhů zvířat. Nepřehlédnutelnou částí vstupu je detailně vyfocené oko zvířete, které působí jako vtahující podnět do exotického světa, čekající na návštěvníka za branou. Také si můžeme všimnout dvou velkých vitrín, ve kterých jsou vyvěšeny základní informace o zahradě (otevírací doba, cena vstupného, informace o elektronickém obchodě ZOO Liberec, možnost zapůjčení invalidních vozíků, kočárků, dřevěných vozíků, zámků na kolo či deštníků). Jsou zde vyvěšeny novinky týkající se zahrady a certifikáty. (ZOO Liberec, 2014)

Hned za branou jsou návštěvníci seznámeni s:

- mapou zahrady,
- návštěvním řádem,
- generálními partnery,
- hlavními partnery,
- sponzory zahrady či sponzory jednotlivých druhů zvířat,
- billboardy s projekty, na které lze finančně přispět,
- významnými druhy zvířat, které jsou v zoologické zahradě Liberec chovány.

V této části zahrady je možné si vzít zajímavé a informačně nabitě letáky. Velice atraktivní podívanou jsou umělecká díla ve formě staveb, napodobenin zvířat, památníků či vytesaných soch. (Příloha A)

Areál je rozdělen do šesti pavilonů (pavilon žiraf, pavilon slonů, pavilon opic, pavilon šelem, pavilon plameňáků, tropický pavilon), desítky expozic (expozice tučňáků Humboldtových, expozice lachtanů hřivnatých, expozice dravých ptáků), několika výběhů (výběh takinů čínských, výběhy mangust liščích) a dvou stezek (Soví stezka a přilehlé voliéry).

V průběhu celého roku se mohou návštěvníci občerstvit v bufetu Gibon, v průběhu letní sezóny využít občerstvovací stánky v areálu ZOO a cukrárnu Čapí hnízdo. U občerstvení Gibon je vidět snaha o jeho zakomponování do stylu zahrady, zastřešení je z větší části tvořeno přírodním materiálem a posezení z dřevěných lavic a stolů. Toto občerstvení také přispívá na pomoc v kampani proti využívání palmového oleje, kvůli kterému dochází k devastaci pralesů.

Neopomenutelnou součástí zahrady je prodejna upomínkových předmětů. V areálu lze využít bezbariérové toalety a přebalovací pult. Ve třech lokalitách areálu se lze bezplatně připojit k Wi-Fi síti.

7.5 Doprovodné atrakce

Zoologická zahrada v Liberci každoročně nabízí velké množství doprovodných aktivit, tematických akcí a atrakcí, je tedy skvělým místem pro výlet, a to v letním i zimním období. Návštěvníky za každého počasí čeká spousta zajímavých zážitků za přítomnosti relaxační atmosféry. Hojně využívanou doprovodnou atrakcí pro rodiny s dětmi v zoologické zahradě je možnost využití vyhlídkového vláčku, zábavných elektroautíček, dětské hřiště, dřevěné houpačky vytesané do tvaru zvířat a kontaktní zoo. Kontaktní ZOO se společně s jezírkem o rozloze 1, 5 ha, které je obýváno vodním ptactvem, nachází ve spodní části zahrady. V kontaktní ZOO mohou návštěvníci nejen vidět, ale dostat se do přímého kontaktu s kozou kamerunskou, s kozou domácí, s králíky či morčaty. Za malý poplatek si mohou zakoupit krmení v automatu a zvířata nakrmit. Kontaktní ZOO je opravdu velkým lákadlem a atrakcí pro většinu městských rodin, které nemají možnost chovat takováto zvířata, a proto si z tohoto blízkého setkání odnáší spoustu hezkých vzpomínek, zážitků a rádi se vrací zpět. V kontaktní ZOO se nachází dětské hřiště a občerstvení. Dětské hřiště je ztvárněno do podoby džungle, prolézačky jsou z dřevěného materiálu s propojením lan. Část hřiště zasahuje do zalesněné oblasti. (Příloha B)

8 VZDĚLÁVÁNÍ A VÝCHOVA V ZOO LIBEREC

Zoologická zahrada sama o sobě nabízí nespočet výchovných a vzdělávacích prvků, které ve velké míře navazují na mnoho dalších výchovných možností, kterými je propojení zoologické zahrady s environmentální a ekologickou výchovou. Toto propojení má bezesporu pozitivní dopad pro získání nových a přínosných informací.

Zoologická zahrada svým charakterem usiluje o vytvoření záměrného, cílevědomého a přesto nenásilného zájmu o přírodu a o vytvoření zodpovědného vztahu k ní. Veškeré vzdělávací a výchovné cíle, jsou spjaty s celkovým chodem zoologické zahrady. Zoologická zahrada nabízí využití speciálních a zároveň pro zahradu specifických programů, v kterých se odráží široká škála možností, jak lze využít volný čas a přesto být neformálním způsobem vzděláván a vychováván k novým věcem. Za formu formálního vzdělávání lze považovat připravované programy, které jsou vedeny zaměstnancem zoologické zahrady z oddělení vzdělávání. Programy jsou připravovány na základě snahy o ochranu ohrožených druhů zvířat a přírody.

Na výchovnou a vzdělávací funkci je kladen důraz i při tvorbě návrhů struktury expozic a pavilonů. Již samostatným vystavováním živých exponátů se snaží celý systém zahrady působit vzdělávacím a výchovným dojmem. Na něj následně navazuje hned několik dalších aspektů, které se vzájemně prolínají. Na výstavu živých exponátů navazují informační tabulky s výchovně-vzdělávací funkcí. Vždy je tu snaha předat veřejnosti nové informace zábavnou a zajímavou formou, a to v případě formálního či neformálního vzdělávání.

8.1 Analýza informačně výchovných panelů v ZOO Liberec

Téměř tříkilometrový průchod zoologické zahrady je zpestřen obohacujícím materiálem. Informační systém všech panelů lze rozdělit na tři skupiny, tyto skupiny se ovšem v určitých bodech prolínají:

- informační panely, plachtičky, tabule,
- výchovně-vzdělávací panely, plachtičky, tabule,
- aktualizací panely, plachtičky, tabule.

Konkrétní typy (Příloha C)

Dřevěné panely – jedná se o panely, na kterých jsou vytištěni generální partneři, hlavní partneři, významní partneři, kmotři patroni zoologické zahrady či patroni, kmotři jednotlivých druhů zvířat.

Tabulky se jmenovky s popisem zvířat – každý z obyvatel zoologické zahrady má u své voliéry tabulku se jmenovkou či alespoň s názvem svého druhu a s popisem základních informací, v první polovině tabulky se jedná o heslovité informace, tj. řád, oblast původu, potrava, aktivita, v druhé části se jedná o podrobnější informace, které jsou sepsány v jednoduchých větách. U každého popisu se také nachází fotka zvířete a obrázek kontinentu, kde se zvíře ve volné přírodě nachází.

Informační tabulky menších rozměrů – tyto informační tabulky se nachází u tabulek s popisem zvířat, návštěvník je informován o konkrétním sponzorovi daného druhu a o možnosti shlédnout krmení doprovázeno komentováním, kde jsou podány informace o daném druhu a o aktuálním dění v expozici. V kostce se návštěvníkům dostanou zajímavé a přínosné informace.

Informační plachty s nejvíce ohroženými druhy zvířat – zoologická zahrada se těmito informačními plachtickami snaží upozornit na ohrožené druhy, zároveň tímto navazuje na tvorbu dalších informačních plachtíček o kampaních a vybízí veřejnost k pomoci a k přispění na ně. Díky těmto plachtíčkám se návštěvníkům dostanou ucelené informace o problematice a jejím možném řešení.

Informační plachty s průběhem života některých druhů zvířat – na těchto informačních plachtíčkách je návštěvník zahrady seznámen s průběhem života bílých tygrů, slonice, žiraf a velbloudů.

Informační tabule o chráněné krajinné oblasti Jizerských hor – charakter lesa, živočichové obývající toto území.

Informační tabule o obchodu Fair trade – vysvětlení pojmu, základní informace o „spravedlivém obchodu“.

Informační plachty o možnosti přispění k renovaci jednotlivých pavilonů – informace o možnosti přispění k renovaci pavilonů.

Tabulky s kvízem nesoucí název „Vítej u nás v ZOO“ – návštěvníky na těchto tabulkách provází skřítek „Žirafík“. Těchto tabulek se po zahradě nachází celkem sedm. Na každé kvízové tabuli se nachází jedna otázka a k ní výběr ze tří odpovědí, po zodpovězení každé otázky je potřeba si zapsat písmenko myšlené správné odpovědi a po zodpovězení

všech otázek získáme skřítkovo heslo, které poté zadáme na stránkách „Pohádkové Česko“, kde následně získáme body na pohádkovou kartičku.

Vzdělávací a výchovné plachtičky s detailním rozpracováním:

- končetiny - končetiny savce, řez kopytem, kopytníci v ZOO Liberec,
- sluch - sluch u savců, rychlost zvuku u jednotlivých druhů zvířat, dorozumívání u slonů, netopýrů,
- chrup - typický chrup savců, rozdíly ve stavbě chrupu u jednotlivých druhů zvířat,
- parohy a rohy - tvary rohů, vývoj parohů,
- spánek - fáze spánku, délka spánku u jednotlivých druhů zvířat,
- zrak - stavba oka savců, zorné pole.

Plachtičky o tříděném odpadu – jedná se o plachtu, na které je rozdělen a popsán odpad (papír, sklo, nápojové kartony, PET láhve). Pod plachtou jsou postaveny čtyři barevně zpracované kontejnery na tříděný odpad.

Velké plachtičky Sluneční stezka - slunce v ZOO – společný projekt ZOO Liberec a Tier park Zittau, podpora Německé spolkové nadace DBU (Deutsche Bundesstiftung Umwelt), v areálu zahrady je rozmístěno sedm plachtiček, na kterých jsou představeny různé způsoby využití sluneční energie. Jedná se i o praktické představení:

- srst jako izolace,
- slunce a mravenci,
- Carpost& Elektromobil,
- skleníkový efekt – pavilon plameňáků,
- fotovoltaika – fotovoltaické panely, napájení stánků upomínkových předmětů,
- solární ohřev vody – solární (sluneční) kolektory, ohřátí vody díky slunečním korektorům,
- malá vodní elektrárna – obnovitelný zdroj energie.

Panel o mraveništi – panel zpracovaný zábavnou formou, je zde vykreslené mraveniště, po odkrytí čtyř políček zjistíme jaká je struktura, složení, členění mraveniště a počet mravenců v mraveništi.

Multisenzorické pomůcky – jedná se o boxy obsahující např. ptačí hnízdo. Těchto pomůcek je po zahradě několik, návštěvníci vnímají tyto předměty nejen zrakem, ale i hmatem.

Keramické tabule – s otisky stop v odlitku jednotlivých vybraných druhů zvířat.

8.1.1 Hodnocení informačně výchovných panelů

Většina informačního materiálu má dobré grafické provedení. Ve velké míře má materiál v sobě zakomponovaný výchovný či vzdělávací podtext. Při zpracování veškerého informačního systému je apelováno na přirozené vštěpování nových informací. Cedule a tabulky obsahují základní informace, které jsou zábavnou formou sdělovány návštěvníkům. Návštěvník není jimi přehlcn, ale přesto je obohacen o nové a přínosné informace. Cedule s vypsányými informacemi působí dojmem psané ruky, což působí na návštěvníka neformálně. Všechny tyto informační, výchovné a vzdělávací plachtičky jsou neoddělitelnou součástí celkového procesu, jelikož propojením přímého setkání s exotickým zvířetem a předáním informací o daném druhu se návštěvníkům, dle mého názoru, dostává obrovského množství informací, které si dokáže velice dobře zapamatovat a představit, než by tomu bylo v případě pouhého přečtení z knihy. Díky tomuto úzkému kontaktu mezi člověkem a zvířetem se nám dostává nových nezodpovězených otázek a na základě nich se u člověka probouzí zvědavost a zájem o prohloubení znalostí.

8.2 Nabídka konkrétních vzdělávacích a výchovných programů

Zoologická zahrada v Liberci nabízí po celý rok širokou škálu vzdělávacích a výukových programů. Programy se dotýkají průřezových témat biologie, biologie cizokrajných zvířat, etologie, ohrožených druhů zvířat, filozofie a význam ZOO ve vyspělé společnosti.

Informace o výukových programech lze získat na webových stránkách ZOO Liberec. (ZOO Liberec, 2014)

Největší množství výukových programů využívají školy z Libereckého dále Středočeského a z Královéhradeckého kraje. Velkou zajímavostí jsou programy, které jsou tlumočené do angličtiny pro studenty ze středních škol z Holandska či programy vedené ve znakovém jazyce pro neslyšící účastníky.

Výukových programů se mohou zúčastnit mateřské školy, základní školy prvního i druhého stupně a žáci středních škol. Možnost využití výukových programů mají i senioři a firemní skupiny. Programy jsou vždy připraveny na míru pro danou věkovou skupinu a je v nich kladen důraz na učení se z vlastních zkušeností a prožitků. Největší zájem o programy byl zaznamenán v posledních třech letech.

Programů pro školy je prozatím v nabídce sedm, všechny programy je potřeba rezervovat prostřednictvím webové stránky zahrady v sekci pro školy, kde je potřeba vyplnit

několik náležitostí (datum, čas, název programu, třída – věková kategorie dětí, název školy, jméno pedagoga a kontaktní email či telefon). Po obdržení emailu pracovníci z oddělení propagace a vzdělávání v nejkratším termínu školu informují. Program běžně trvá cca 2 hodiny, s každou skupinou je vždy zván jeden či dva pedagogové. Všechny programy až na program „Ptáčci u krmítka“ probíhají v areálu zoologické zahrady.

Mateřskými školami hojně využívaným programem jsou „**Ptáčci u krmítka**“, informace týkající se krmení ptáčku z volné přírody v zimě jsou dětem předány formou divadelního představení přímo v mateřské škole.

Ekologický výukový program „**Jací jsme**“ je určen především žákům 6. - 7. ročníků ZŠ a víceletého gymnázia. Jedná se o 2,5 hodinový program. Cílem programu je pozorování vybraných skupin zvířat, popis jejich chování, nálady, postavení ve skupině, zdravotního stavu a způsobu trávení dané denní doby. Účastníci vyzkouší vytvořit charakteristiku vybraného druhu zvířete a následným pozorováním určit rozdílné znaky mezi denním a nočním živočichem.

Z programu „**ZOO expedice**“ žáci či studenti získají informace o fungování zoologické zahrady. Velkým zážitkem je možnost nahlédnutí do zákulisí zahrady a badatelny, kde studenti shlédnou přípravu jídelníčku pro jednotlivé druhy zvířat. Pod dohledem ošetřovatele si mohou zkusit nakrmit žirafy či slonici Rání.

Díky programu „**Všechno souvisí se vším**“ děti budou schopny z předaných informací rozlišit základní biomy. Budou schopny zformulovat své představy pouště, savany a tropického deštného pralesa. Budou seznámeny s velkou souvislostí rostliny, zvířete a člověka a jejich společnými potřebami.

Program „**Jací jsme – vůdce nebo diktátor**“ je novým programem zahrady, program je zaměřen na prevenci patologických jevů chování, především na prevenci školní šikany.

V programu „**Šelmoviny**“ jsou účastníci seznámeni se zástupci několika druhů šelem zoologické zahrady, s jejich charakteristickými znaky a způsobem života.

Jednoho z programů jsem měla možnost zúčastnit se, proto v rámci tohoto programu předkládám detailnější rozpracování. Výukový program „**Dobrodružství z poznání**“ je určen pro děti předškolního i školního věku. Jedná se o dvouhodinovou komentovanou prohlídku v areálu zoologické zahrady. Cílem programu je pochopení důležitosti ochrany (chovaných) vzácných a ohrožených druhů zvířat. Seznámení se s nimi, s jejich specifiky, potřebami a zvláštnostmi. Druhou částí programu je seznámení se s lesními mravenci, jejich

významem pro přírodu i pro člověka. Program začíná přivítáním se s žáky, představením se, předáním základních informací o zahradě, poté se lektor formou otázek informuje o znalostech dětí o hlavním úkolu současných zoologických zahrad a jejich významu ve společnosti. Dále se přechází do sálu, kde lektor se žáky společně určují, jakému zvířeti náleží jednotlivé lebky, chrup, kůže, vajíčka, atd. Lektor se zde snaží zaměřit na velikost, odchylku chrupu, na strukturu kůže, na schopnost ulovení kořisti, zpracování potravy, atd. Poté se přechází k jednotlivým zastavením.

I. zastavení: pižmoni + žirafy a další kopytníci

Žákům jsou předány informace:

- o žirafách a ostatních kopytnících (krk, jazyk, obživa, mláďata...),
- o mimochodnících – žáci si vyzkouší způsob chůze,
- o způsobu porovnání žirafy se zebrou,
- o kosmopolitním výběhu,
- o ohrožených druzích zvířat.

Kromě předání informací si žáci vyzkoušejí, jak se chovají samci, když chtějí samice a mláďata chránit před nepřítelem nebo mrazivým počasím. Se žáky se utvoří kruh, kdy se jejich těla budou těsně dotýkat, uvnitř bude několik dětí představovat samice s mláďaty.

II. zastavení: sloni, velbloudi, nosálové a pekari

Žákům jsou předány informace:

- o slonech afrických a indických,
- o nosálech a pekarech,
- o velbloudech.

Doprovodnou činností je doplňování křížovky.

III. zastavení: zebry, ohrožené druhy zvířat

Žákům jsou předány informace:

- o zebrách,
- o specifickém zbarvení zeber.

Doprovodnou činností jsou otázky na tabuli.

- Kopytníky dělíme na..., napiš od každého alespoň dva zástupce, které můžeš vidět v ZOO Liberec?
- Víte, který druh kopytníků v ZOO Liberec patří mezi nejohroženější druh?

- Jakým způsobem může zoologická zahrada nebezpečí vyhynutí odvrátit, co byste dělali vy?
- Jmenování a ukázka dalších ohrožených druhů, které zde chováme (levhart, orangutan, orlosup, panda, slon).

IV. zastavení: naučná stezka Jizerské hory + mraveniště

Žákům jsou předány informace:

- o naučné stezce,
- o mraveništi (ukázka funkce mraveniště – názorně + vnitřek na obrázku, informace o funkci a významu lesních mravenců pro přírodu a tím i pro člověka).

Doprovodnou činností je:

- pozorování mravenců – lupa, kelímková lupa, reakce, když na mraveniště položíme kousek jablka, cukru.

Zbytek pobytu následuje částečně komentovaná prohlídka, kdy mají děti prostor pro otázky, na vlastní oči uvidí rozdíly u šelem, ptáků a plazů, ale tato témata jsou zmiňována vzhledem k předcházejícímu množství informací jen okrajově. V případě časového spojení – ukázka krmení a cvičení lachtanů, svačina, návštěva WC.

8.3 Dotazníkové šetření

Cílem dotazníkového šetření bylo zjištění situace ve výchovné oblasti v Zoologické zahradě Liberec. Dotazník je tvořen deseti otázkami, přičemž tři jsou uzavřené, jedna otevřená a u šesti otázek je možnost doplňující odpovědi. (Příloha D)

8.3.1 Oslovení respondentů

1. způsob oslovení respondentů

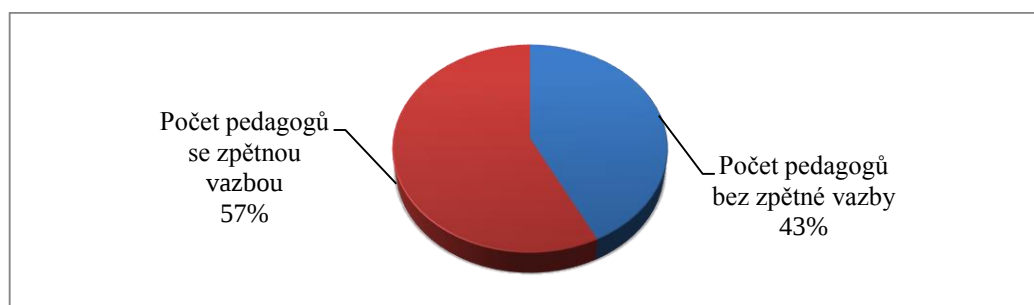
S prosbou o vyplnění dotazníku jsem oslovila dvacet základních škol z města Liberec. S průvodním dopisem jsem požádala ředitele škol o předání dotazníku pedagogům, kteří s žáky využívají programy nabízené zoologickou zahradou. Bohužel tímto způsobem se mi dostalo pouhých dvou odpovědí.

2. způsob oslovení respondentů

Díky této téměř nulové návratnosti z prvního způsobu oslovení jsem se rozhodla o druhou variantu, tj. oslovit pedagogy těchto základních škol Liberce konkrétně. Pedagogy jsme vybírala dle aprobace (prvouka, přírodopis, člověk a jeho svět). V tomto případě byla návratnost podstatně vyšší. Z celkově 54 oslovených pedagogů se mi dostalo odpovědi od 31 z nich.

Mezi oslovenými pedagogy byli i dva, kteří již na dotazník odpověděli v prvním způsobu oslovení. Tudíž jsem stále pracovala s 31 odpověďmi.

Graf 2 Oslovení pedagogové, zpětná vazba pedagogů

Zdroj: vlastní šetření

8.3.2 Oslovené základní školy

- Základní škola ul. 5. Května
- Základní škola Aloisina výšina
- Základní škola Barvířská
- Základní škola Broumovská
- Základní škola Česká
- Základní škola Dobiášova
- Základní škola Dlouhý Most
- Základní škola Husova
- Základní škola Ještědská
- Základní škola Kaplického
- Základní škola Křesťanská
- Základní škola Křížanská
- Základní škola Lesní
- Základní škola Oblačná
- Základní škola Sokolovská
- Základní škola Švermova
- Základní škola U Soudu
- Základní škola U Školy
- Základní škola Vrchlického
- Základní škola na Výběžku

Tab. 4 Počet oslovených pedagogů ze základních škol a jejich využívání programů

Název základní školy	Počet oslovených pedagogů	Počet odpovědí	Využití programů
Základní škola ul. 5. Května	5	3	ANO
Základní škola Aloisina výšina	3	1	ANO
Základní škola Barvířská	3	3	ANO
Základní škola Broumovská	3	1	ANO
Základní škola Česká	3	2	ANO
Základní škola Dobiášova	3	2	ANO
Základní škola Dlouhý most	1	1	NE
Základní škola Husova	4	2	ANO
Základní škola Ještědská	3	3	ANO
Základní škola Kaplického	2	1	ANO
Základní škola Křížanská	2	1	ANO
Základní škola Křesťanská	2	1	NE
Základní škola Lesní	3	3	ANO
Základní škola Oblačná	2	2	ANO
Základní škola Sokolovská	3	1	ANO
Základní škola Švermova	2	2	ANO
Základní škola U Školy	3	1	ANO
Základní škola U Soudu	2	1	ANO
Základní škola Vrchlického	3	1	ANO
Základní škola Na Výběžku	2	1	ANO

8.3.3 Vyhodnocení dotazníku

Otázka číslo 1:

„Je Vaše škola informována o nabídce výukových programů pořádaných zoologickou zahradou v Liberci?“

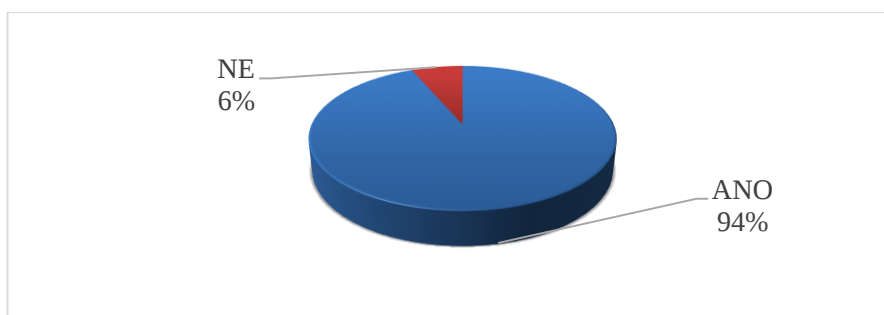
Pomocí první otázky jsem se chtěla dozvědět, zda zoologická zahrada Liberec informuje základní školy v Liberci o možnosti využití výukových programů. Všechny 31 respondentů odpovědělo, že ano, i přestože dva z nich programy pořádané zoologickou zahradou nevyužívají.

Otázka číslo 2:

„Využíváte nabídky výukových programů? Pokud ano, kolikrát do roka?“

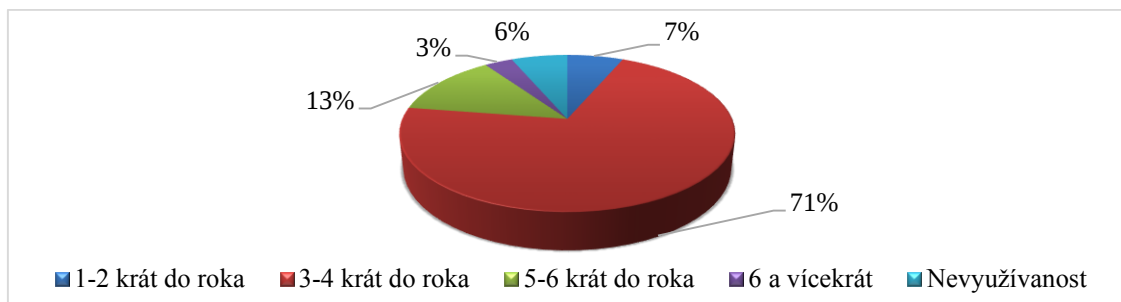
Z 31 respondentů odpovědělo na využívání nabídky výukových programů 29 ano a 2 ne. Nejčastější volbou využívání programů byla zvolena varianta 3-4 krát do roka, tuto variantu zvolilo 71 % dotazovaných. 7 % respondentů zvolilo odpověď 1-2 krát do roka. Čtyři respondenti, kteří tvořili 13 %, zvolili odpověď 5-6 krát do roka a pouze jeden respondent zvolil odpověď 6 a vícekrát do roka, což jsou 3 %. Dva respondenti, kteří programy nevyužívají, tvořili 6 %.

Graf 3 Využívání výukových program základními školami

Zdroj: vlastní šetření

Graf 4 Míra využívání výukových program základními školami

Zdroj: vlastní šetření

Otázka číslo 3:

„Jaká byla zpětná vazba účastníků na absolvovaný program?“

V otázce číslo 3 jsem zjišťovala, zda byla reakce účastníků na absolvovaný program pozitivní či negativní. V obou případech odpovědi zde byla možnost popsat zpětnou vazbu účastníků vlastními slovy. Všech 29 respondentů, kteří na předchozí otázku odpověděli, že

programy využívají, uvedlo, že zpětná vazba účastníků byla kladná. Výsledek byl tedy 100%.

Po zpracování druhé části otázky vzešly odpovědi:

- Žákům se program líbil a převládalo celkové nadšení.
- Žákům se líbilo poznání zahrady z jiné stránky než při návštěvě s rodiči.
- Žáky zaujaly dobrodružné úkoly. Debatovali o správnosti odpovědí.
- Žáci pojali program jako dobré doplnění učiva.
- Žáci ocenili přímý kontakt se zvířaty.
- Žáci ocenili propojení teoretických informací s praktickými činnostmi.
- Žáci se zajímali o další nabízené programy.
- Žáci měli spoustu otázek na přednášejícího, když jim byl dán volný prostor.
- Žáci si velice oblíbili přednášejícího.

I v dalších otázkách se v hodnocení programů bude brát v úvahu jen názor 29 respondentů, kteří programy využili.

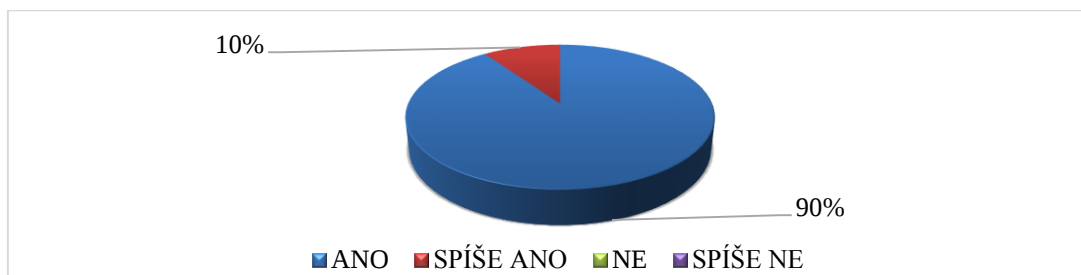
Otázka číslo 4:

„Líbila se Vám náplň programu?“

U otázky číslo 4 byla ohodnocena spokojenost náplně programu na 90 %. Tři respondenti, kteří tvořili 10 %, uvedli odpověď spíše ano. Ve zdůvodnění své odpovědi uvedli:

- bylo by lepší konkrétnější zaměření na dané téma,
- preferoval bych hlubší průřez tématem.

Graf 5 Spokojenost učitelů s náplní programu

Zdroj: vlastní šetření

Otázka číslo 5:

„Co jste nejvíce ocenili?“

Pro tuto otázku jsem nechala respondentům odpověď plně otevřenou. Sama jsem se těšila z odpovědí, kterých se mi dostalo. Nejčastěji opakovanou odpovědí bylo zajímavé předání informace a kreativní přístup přednášejícího. Další odpovědi jsem sjednotila do bodů uvedených níže. V sedmi dotaznících bylo zmíněno jméno pracovníka zoologické zahrady Ing. Leoše Havleho. Jednalo se o pozitivní zpětnou vazbu k průběhu programu v případě jeho vedení. Učitelé zmiňovali následující pozitiva:

- profesionalita,
- kreativní přístup přednášejícího,
- obrovská motivace,
- zajímavý způsob předání informací,
- doplnění učiva o informace a materiály,
- praktický nácvik,
- skvěle zpracované pracovní listy,
- synchronizace programu,
- dobrá organizace.

Otázka číslo 6:

„Byla náplň programu pro žáky motivující ke správnému chování k přírodě a živočichům?“

Respondenti pro zodpovězení otázky měli na výběr ze čtyř odpovědí, které následně mohli odůvodnit na vymezené místo. Všech 29 respondentů zvolilo jednoznačně odpověď ano.

Otázka číslo 7:

„Co byste změnili?“

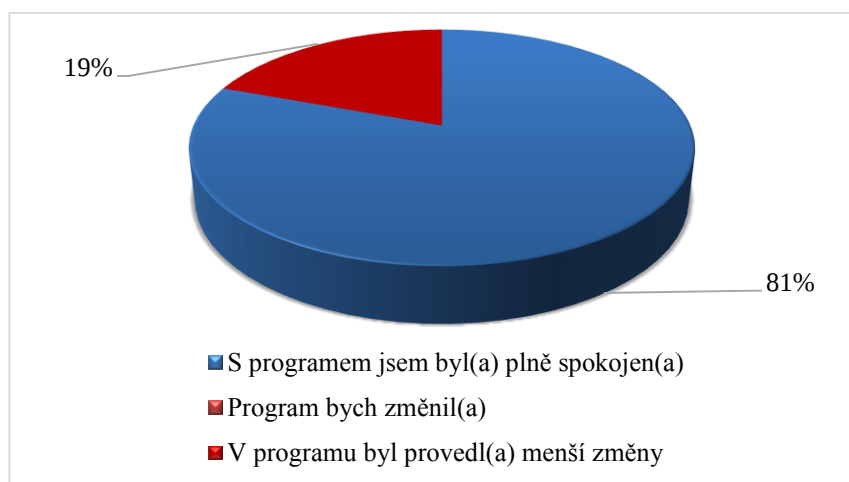
U otázky číslo 7 jsem se dotazovala na možnosti změny v programu. Oslovení měli na výběr ze tří odpovědí a následnou možnost pro sdělení vlastního názoru. Počet 23 respondentů bylo s programem plně spokojeno. Šest respondentů zvolilo odpověď pro provedení menší změny:

- prodloužení délky programu,
- zakomponování více pohybových aktivit,
- častější vedení programů Ing. Leošem Havlem,
- konkrétnější zaměření programů,
- zvolení hlubšího průřezu tématem.

Někteří byli natolik ochotní, že odůvodnili i svou odpověď spokojenosti:

- program bavit nejen žáky, ale i nás samotné pedagogy,
- program byl perfektně zpracovaný, na zpracování programu se odráží profesionalita z oboru,
- program byl zpracován nad mé očekávání.

Graf 6 Návrh na změnu programu

Zdroj: vlastní šetření

Otázka číslo 8:

„Byl teoretický výklad prokládán praktickými činnostmi?“

Jelikož zoologická zahrada prezentuje své programy jako dobrodružství z poznání, velice mě zajímá názor pedagogů na jejich absolvovaný program a na prokládání teoretického výkladu s praktickými činnostmi. V případě této otázky se jednalo o 100% sjednocenost odpovědí. U dvou dotazníků byla uvedena zmínka o možnosti kratšího teoretického výkladu.

Otázka číslo 9:

„Shledáváte informace, které byly dětem předány za vhodné?„

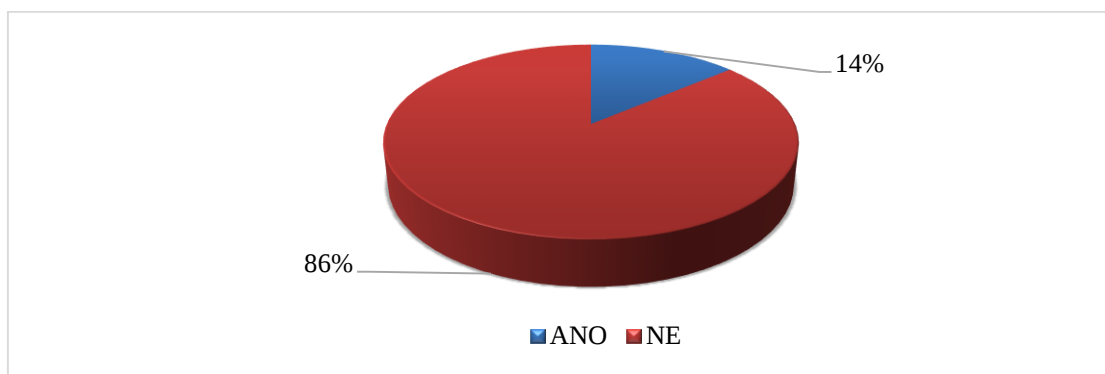
U otázky číslo 9 jsem zjišťovala, zda byli pedagogové spokojeni s obsahem předaných informací či zda nepovažovali některé z informací za nevhodné. Všechny 29 pedagogů shledalo předané informace dětem za vhodné.

Otázka číslo 10:

„Využili jste získané informace z programu zoologické zahrady i ve výuce?„

U otázky číslo 10 jsem zjišťovala zpracování získaných informací z programu zoologické zahrady ve výuce. Po vyhodnocení otázky jsem byla velice překvapena z výsledku. Pouze 14 % pedagogů dále využívá informace získané z programu ve výuce. Celkem 25 pedagogů, kteří tvoří 86 % z celku, v tomto případě nadále nepracují se získanými informacemi a poznatky.

Graf 7 Využití získaných informací z programu ve výuce

Zdroj: vlastní šetření

8.3.4 Souhrnné hodnocení dotazníkového šetření

Celkově bych dotazník zhodnotila jako zdařilý. V druhé variantě oslovení ze 100 %, které tvořilo 54 oslovených, byla návratnost 57,4 %. Jsem velice ráda za tuto návratnost, která se podstatně lišila od první. Ze strany zoologické zahrady je dle zjištění vidět snaha o propagaci programů, zahrada pravidelně informuje školu o možnosti zúčastnění. Velká část škol programy využívá a spolupracuje se zahradou. Ze zpětné vazby zúčastněných, kterou pedagogové uvedli do odpovědí, lze říci, že návratnost k programům je pozitivní, zúčastnění debatují o absolvovaném programu a mají zájem o přínos nových informací touto formou. Velkým pozitivem, je zde možnost propojení teoretických informací s praktickými,

na které není na většině škol dostatek času a prostoru. Co se týká menších výtek pedagogů k programům, je zde možnost předat tyto námitky zoologické zahradě, která se jimi dle vlastního zvážení bude zabývat. Ovšem myslím si, že výtky byly opravdu minimální.

8.3.5 Diskuze k výsledkům dotazníkového šetření

Oslovení dvaceti ředitelů základních škol v Liberci jsem považovala za nejvhodnější variantu pro zjištění potřebných informací k bakalářské práci. Chtěla jsem předejít jakémukoliv nedorozumění ve smyslu obcházení ředitele/ky a považovala jsem ředitele/ku za nejvhodnější osobu pro oslovení a následnou volbu pedagogů, kteří vyplní dotazník. Ovšem po tří-týdenním čekání se mi dostalo již zmíněných dvou vyplněných dotazníků. Proto jsem zvolila druhou z variant, a to oslovení konkrétních pedagogů z předem vybraných základních škol z Liberce. Na odpovědi jsem čekala opět tři týdny. Z celkových 54 oslovených se mi dostalo 31 vyplněných dotazníků (z čehož 2 byly shodné s dotazníky z 1. způsobu oslovení pedagogů).

U některých otázek mě překvapila sdílnost a rozsah informací, které mi pedagogové byli ochotni poskytnout. Například u otázky číslo sedm, jsem počítala s minimální sdílností informací v případě zvolení varianty pro spokojenosti programu. Respondenti byli natolik ochotní, že zdůvodňovali i svou kladnou odpověď. V opačném případě u otázky číslo tři jsem doufala ve větší sdílnost, většina respondentů okomentovala zpětnou vazbu účastníků na absolvovaný program jednou větou. Jelikož velké množství odpovědí si byly dosti podobné až stejné, shrnula jsem je do pěti bodů, což mi připadalo dosti málo. Velice zajímavé bylo, že ve třech dotaznících z různých škol bylo zmíněno jména pracovníka zoologické zahrady Ing. Leoše Havleho. Pedagogové si velmi chválili jeho schopnost motivovat žáky a profesionalitu. Pozastavila jsem se u odpovědí na otázku číslo deset. Byla jsem zaskočena s celkovým výsledkem odpovědí. Téměř minimum pedagogů pracuje s informacemi, kterých se žákům dostalo, což považuji za velké mínus. Po zjištění této informace jsem si položila následující otázky. Zjišťování odpovědí na ně může být náplní dalšího výzkumného šetření.

„Proč školy, které nadále nepracují s informacemi, programy navštěvují?“

„Využívají školy programů jen z důvodů vyplnění času?“

„Jsou informace žákům natolik jasné, že není potřeba další zpětné vazby?“

„Považují sdělené informace za nedůležité?“

„Mají pedagogové málo časového prostoru pro zapojení nových informací do výuky?“

„Nedisponují školy vhodnými pomůckami či absolvovaný program není kompatibilní s ŠVP?“

8.4 Nabídka výchovných doprovodných akcí v zoologické zahradě Liberec

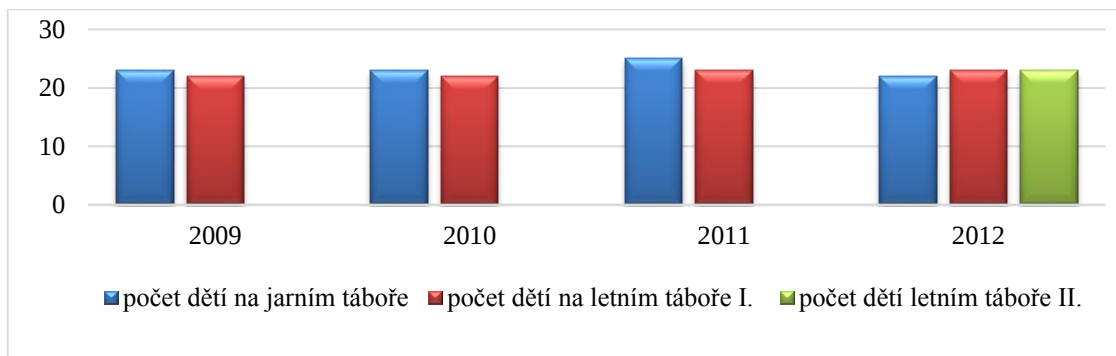
Pro zjištění informací o doprovodných akcích, jsem nahlédla do výroční zprávy z roku 2012. Zoologická zahrada nabízí po celý rok pro veřejnost širokou škálu doprovodných akcí. Jedná se o komentovaná krmení, dětský den v ZOO, jarmark dětských domovů, ZOO bez bariér, ZOOMasopust, strašidelná ZOO, Liberecké ZOOrthy, tradiční dřevosochařské sympóziem, večerní prohlídky ZOO pro veřejnost, večerní adventní prohlídky ZOO, večerní adventury, ples zahrad, Etnoples, loučení s prázdninami, **příměstský tábor**, atd. Díky velkému využití těchto akcí se zoologická zahrada snaží o tvorbu dalších zajímavých akcí tohoto typu. Proto rok od roku přibývají další akce a zároveň vzrůstá návštěvnost zoologické zahrady. Opět se zde odráží snaha o propojení výchovného a vzdělávacího aspektu se zábavnou formou aktivit, která je jednou z nejdůležitějších poslání zahrady. (Výroční zpráva 2012)

8.5 Prázdninová činnost zoologické zahrady Liberec - příměstský tábor

Zoologická zahrada dvakrát do roka nabízí možnost využít příměstský tábor. Tábor pořádaný zoologickou zahradou je hojně využíván. Tábor se koná přímo v areálu zahrady. Pro děti je připraven hojně nabitý program, plný soutěží, her, akcí, zážitků a nových informací. Děti se díky absolvování tábora dostanou do zákulisí zahrady a do blízkého kontaktu s některými druhy zvířat.

Příměstský tábor se uskutečňuje od roku 2009 ve dvou turnusech, vždy o jarních a letních prázdninách. V roce 2012 proběhl o letních prázdninách tábor dvakrát. Největší počet dětí na jarním táboře byl zaznamenán v roce 2011, jednalo se o 25 dětí. Nejmenší počet dětí byl v roce 2012 na jarním táboře. Díky velkému zájmu o letní příměstský tábor v roce 2012 byly zájemcům nabídnuty dva termíny. Oba tyto turnusy se naplnily v počtu 23 dětí.

Graf 8 Počet dětí na jarním a letním příměstském táboře

Zdroj: vlastní šetření

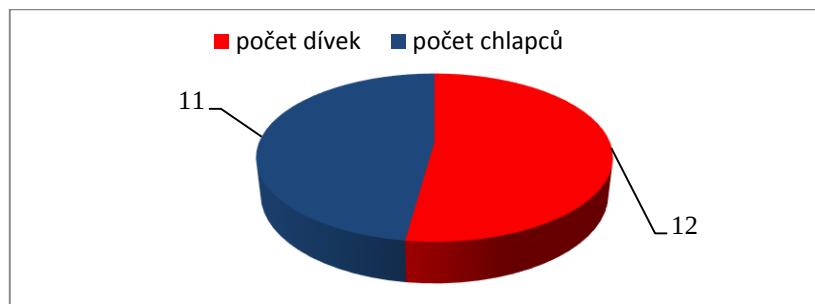
8.6 Letní příměstský tábor 2012

Velkou pozornost jsem věnovala příměstskému táboru, který se konal v roce 2012 o letních prázdninách. Na táboře jsem si vyzkoušela roli asistentky hlavního vedoucího Zuzany Šafaříkové, která působí od roku 2007 v zoologické zahradě v oddělení marketingu a ekologického vzdělávání. Mým úkolem byl návrh aktivit, tvorba aktivit, uvedení aktivit do programu a dohled nad jejím chodem.

Na přípravě programu se už pracovalo začátkem měsíce května, koncem června jsme pouze program detailně prodiskutovaly a doladily detaily. Velmi důležité bylo pro nás zpracování režimu dne, díky tomu jsme zjistily, kolik aktivit pro daný den bude vhodné připravit, v jakém pořadí, v jaké míře náročnosti tak, aby děti aktivity bavily.

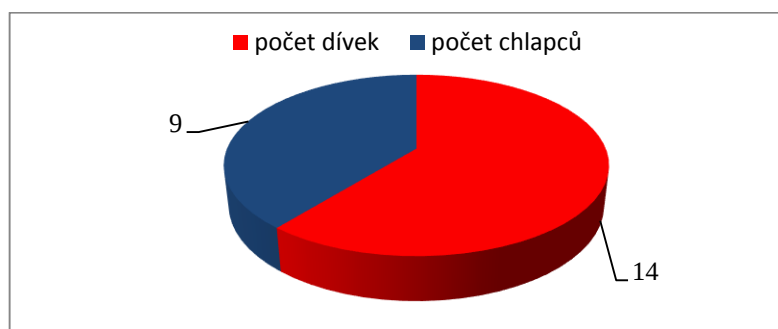
První z příměstských táborů probíhal od 9. 7. do 13. 7. a druhý od 16. 7. do 20. 7. 2012. Tábor byl určen pro věkovou kategorii 7-12 let, obou turnusů se zúčastnilo 23 dětí. V prvním i druhém turnusu bylo více dívek než chlapců.

Graf 9 Letní tábor I. 2012

Zdroj: vlastní šetření

Graf 10 Letní tábor II. 2012

Zdroj: vlastní šetření

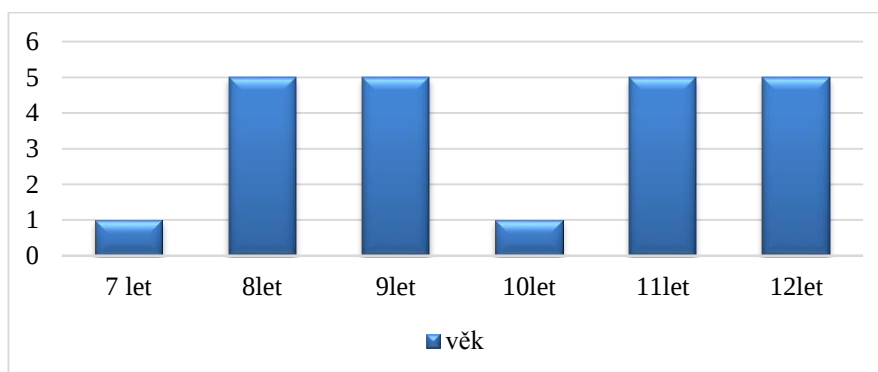
Tábor se konal v areálu zoologické zahrady, kde jsme měli k dispozici místnost se sálem, kterou jsme ovšem využili jen v případě špatného počasí. V této místnosti si děti také nechávaly své osobní věci. Součástí sálu byla terasa s lesíkem, který byl k dispozici pouze nám, tedy veřejnosti nepřístupný. Po celou dobu tábora bylo zajištěno stravování 3x denně. Svačinu nám byla v průběhu dne dvakrát donesena do společenské místnosti, okolo desáté hodiny a poté okolo čtvrté či páté hodiny. Na oběd jsme docházeli do bistra *Gibon*. Po celý den byl pro děti zajištěn pitný režim.

8.6.1 Skupinové oddíly

Oddíl HADI

Jednalo se o skupinu 23 účastníků, kteří se zúčastnili tábora od 9. 7. do 13. 7. 2012. Věková kategorie byla v rozmezí 7-12 let. Skupinu tvořilo 12 dívek a 11 chlapců. Program jsme tvořily na základě toho, aby vyhovoval každé věkové skupině a aby si každý v aktivitě našel své místo.

Graf 11 Věkové znázornění dětí v oddíle Hadi

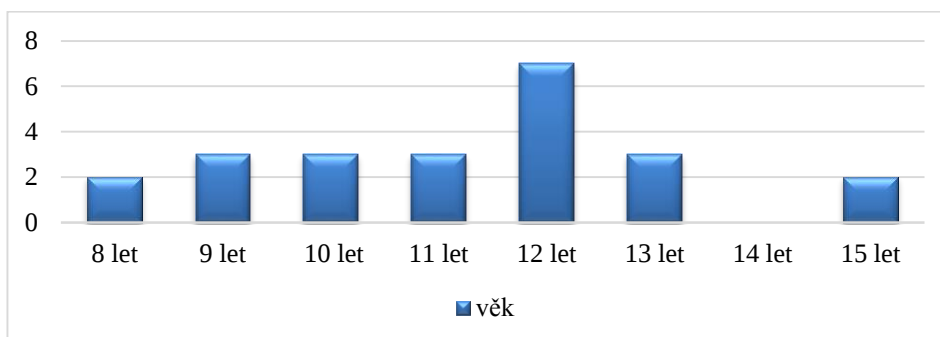

Zdroj: vlastní šetření

Oddíl SURIKATY

Jednalo se o skupinu 23 účastníků, kteří se zúčastnili tábora od 16. 7. do 20.7 2012. Věková kategorie byla širšího rozsahu 8-15let. Skupinu tvořilo 14 děvčat a 9 chlapců. Velkým pozitivem v této skupině byly dvě starší dívky, které se skvěle zhostily pomocné síly u mladších dětí.

Graf 12 Věkové znázornění dětí v oddíle Surikaty

Zdroj: vlastní šetření

8.7 Cíle tábora

Pro každý den jsme při zpracování programu stanovily cíle, kterých jsme chtěly dosáhnout či alespoň se jim co nejvíce přiblížit. Samozřejmě jsme stále braly v potaz, že skupina se může vyvíjet jiným směrem a my budeme muset některé z aktivit přehodnotit či plně nahradit jinými. Důležitým faktorem pro nás bylo představení aktivit, které jsme rozdělily do fází pro jednotlivé dny. V průběhu prvních dvou dní se jednalo o seznamovací aktivity, kde jsme účastníkům dali prostoru pro vznik nového přátelství. Díky splnění tohoto cíle tak došlo ke stmelení kolektivu a následná schopnost spolupráce při aktivitách. Po celou

dobu jsme usilovaly o předání nových informací a dovedností skrze zábavné, legrační a dobrodružné aktivity, u kterých se účastníci odreagovali od běžných činností školního roku.

8.7.1 Splnění cílů

Splnění předem určených cílů bych ohodnotila velice kladně. Seznámení a možnost nového přátelství i po skončení tábora bylo splněno. Účastníkům se podařilo navázat nová přátelství, které se udrželo i po skončení tábora. Několik dětí nám zaslalo dopis, v němž nám se radovalo z nového přátelství. Stmelení kolektivu a schopnost spolupráce jsme vyzorovaly už v průběhu konání tábora. I přestože, jsme po celou dobu dbaly na princip dobrovolnosti, děti se bez problému zapojovaly do aktivit. Fungovaly, jako skvělý tým, ve kterém byla vzájemná pomoc samozřejmostí. Nové informace, které jsme chtěly účastníkům předat, se nám podařilo. Tento cíl jsme si ověřily v terénu. Informace byly předány účastníkům formou hry, přece jen nám šlo o odreagování od běžných činností školního roku. Z nadšenosti dětí, jsme splnily i další z cílů a tj. vytvořit aktivity zajímavé, zábavné a dobrodružné.

8.8 Předběžný rámcový týdenní program

První týden v červenci byl rodičům rozeslán předběžný rámcový týdenní program.

Pondělí 9. 7. 2012, 16. 7. 2012

Vyřízení formalit, přivítání, seznámení, uložení věcí na sále, ZOO expedice, zooíčko, seznamovací hry, tvořivé a společenské hry, volný program.

Úterý 10. 7. 2012, 17. 7. 2012

Scházení na sále, návštěva kontaktní zóny, hry v lese s přírodninami, seznamovací hry, společenské hry, volný program.

Středa 11. 7. 2012, 18. 7. 2012

Scházení na sále, ZOO kvíz, hry na rozvoj důvěry, portrétování zvířat, volný program.

Čtvrtek 12. 7. 2012, 19. 7. 2012

Scházení na sále, kolektivní hry, vyrábění indiánských čelenek, stopovaná, návštěva rozhledny, závody u radaru, volný program.

Pátek 13. 7. 2012, 20. 7. 2012

Scházení na sále, kontaktní ZOO, krmení slonice a žiraf, badatelna, zooíčko, předání certifikátů a dárkových drobností.

Režim dne

Tab. 4 Režim dne

7:50 – 8:00	Příchod dětí
8:10 – 8:50	Aktivita
9:00 – 9:10	Přesun do kontaktní zóny
9:10 – 10:00	Pobyt v kontaktní zóně
10:00 – 10:30	Svačina
10:30 – 12:40	Dopolední aktivity
12:40 – 12:50	Přesun na oběd
12:50 – 13:40	Oběd
13:40 – 15:00	Klidový režim, nenáročná aktivity (výtvarné činnosti, sociální kontakty)
15:00 – 17:00	Odpolední aktivity
17:00 – 17:30	Svačina
17:30 – 18:00	Zpětná vazba
18:00 – 18:05	Odchod domů

Zdroj: vlastní šetření

8.8.1 Program aktivit pro letní příměstský tábor 2012

Pro tvorbu programu bylo využito iniciativních her, her na rozechřátí, her na rozproudění energie, her na budování důvěry, her na rozvoj spolupráce s nižším stupněm, her na rozvoj spolupráce s vyšším stupněm. Celý seznam her viz Příloha E.

Iniciativní hry

- Přiřazení zvířete ke svému jménu – každý člen skupiny si vybere zvíře, které začíná na stejné písmeno jako jeho jméno. Potom se každý v kruhu postaví a řekne například: „Já jsem tukan Týna.“
- Házení míčku v kruhu – děti sedí v kruhu, ten kdo má míček, tak si vybere někoho, komu ho hodí a řekne jeho jméno.

Hry na rozechřátí

- Hra na honěnou – chyt' pytláka.

- Zvířecí pexeso – pomocí kartiček se zvířátky se utvoří dvojice, podle zvířat, která budou na kartičkách, si děti vymyslí pohyb, který budou dělat. Dva lidé jsou za dveřmi a hrají proti sobě. Vždy když na někoho ukážou, udělá svůj domluvený pohyb nebo zvuk. Úkolem lovců zvířat je objevit stejné zvířata.

Hra na rozprůdění energie

- Polštáře – děti sedí v kruhu, jsou rozděleni na první, druhý. Do kruhu jsou vhozeny dva polštáře, nesmějí se setkat. První posílá prvnímu, druhý druhému.

Hry na budování důvěry

- Pád v kruhu – děti stojí v kruhu a uprostřed je jeden dobrovolník. Ten se musí zpevnit jako prkno a děti si ho potom naproti sobě posílají.
- Pád ve dvojici – vytvoříme dvojice a jeden vždycky padá a druhý ho chytá, potom se dvojice vymění.

Hry na rozvoj spolupráce s nižším stupněm výzvy

- Ztvárnění příběhu, pomocí fotek zvířat – dětem rozdáme do skupin několik fotek se zvířaty, děti sestaví z fotek příběh – možno dětem rozdat na papíře začátek příběhu, oni pokračují.
- Jak jsou těžká zvířata – dětem rozdáme několik pojmů s názvy zvířat a poté pytle s mukou (pytle jsou předem navážené podle váhy zvířat), děti musí přiřadit k pytli pojem.

Hry na rozvoj spolupráce s vyšším stupněm výzvy

- Obraz z látky – celá skupina vyrobí obraz z látky, který bude něčím spojen se ZOO, budou se muset dohodnout bez mluvení.
- Malování částí těla – děti se rozdělí do menších skupin a každá skupinka si vybere obraz zvířete, který se jim nejvíce líbí. Poté bude muset vždy pouze jeden člen malovat částí těla, kterou budeme určovat vedoucí.

Tab. 5 Rozvrh aktivit jednotlivých dnů

Příměstský tábor 2012 7:50 – 18:00					
Den	I. část dopoledne	II. část dopoledne	I. část odpoledne	II. část odpoledne	Odchod dětí
Pondělí 9. 7. 2012	Příchod dětí s rodiči, vyřizování formalit, seznamování (sdělení základních informací o sobě), svačina, tvorba cedulek se jmény	ZOO expedice, zooičko, zhlédnutí krmení tučňáku, oběd	Seznamovací aktivity(přiřazení zvířete ke svému jménu, házení míčku v kruhu, zrcadlo, najít se podle společného zvířete, tvorba erbu či vlajky	Svačina, seznamovací aktivity, běh u radaru, svačina, aktivity v lese (hra na schovávanou, kresba na asfalt, vymyšlení společného pokřiku, zpětná vazba	18:00
Úterý 10. 7. 2012	Příchod dětí, seznamovací hry, kontaktní ZOO, svačina	Hry na formování skupiny (řeč těla, vyhýbání se krokodýlům, honění ocásků)	Běh u radaru, oběd, aktivity (zvířecí pexeso, tvorba domečku pro skřítky v lese - z přírodnin)	Svačina, aktivity (chyt' pytláka, poznej zvířecí zvuk, vybíjená, fotbal)	18:00
Středa 11. 7. 2012	Příchod dětí, sdělování si zážitků z předešlého dne, kontaktní ZOO (krmení zvířat), svačina	ZOO kvíz, oběd, prohlídka pavilonů opic	Hry na rozvoj důvěry (pád v kruhu, pád ve dvojici, ulička důvěry	Svačina, aktivity (pomoc handicapovaným zvířatům), kresba oblíbených zvířat (křídý, pastelky, fixy), zpětná vazba	18:00
Čtvrtek 12. 7. 2012	Příchod dětí, kontaktní ZOO/kolektivní hry, svačina, výroba indiánských čelenek,	Stopovaná, oběd	Návštěva rozhledny v Lidových sadech, aktivity (tichá pošta,	Svačina, aktivity na spolupráci (soupeření zoologů, chytání motýlků, mumie), zpětná vazba	18:00
Pátek 13. 7. 2012	Příchod dětí, kontaktní ZOO, předání ZOO triček, prohlídka pavilonů opic, svačina	Pavilon slonů, oběd	Pavilon žiraf, badatelna, zakoupení si upomínkových předmětů	Svačina, předání osvědčení o absolvování tábora, zhodnocení celého týdne	18:00

Zdroj: vlastní tvorba

8.9 SWOT analýza příměstského tábora ZOO Liberec 2012

Tab. 6 SWOT analýza

SWOT ANALÝZA	
Silné stránky	Slabé stránky
Známe zdravotní stav všech účastníků - odevzdávají bezinfekčnost dle zákona č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví, § 9 o podmínkách účasti dětí ve škole v přírodě a na zotavovací akci	Místo určené pro společný program v případě nepříznivého počasí není dostatečně velké
Strava byla upravována dle účastníků a stravování probíhá dle vyhlášky č.106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti	Příměstský tábor nemá svého zdravotníka
Strava a pitný režim je podáván dle vyhlášky č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, § 7.	V případě nezájmu asistentů o praxi, pouze jeden vedoucí na velký počet účastníků
Vedoucí mají hrazené stravování	
Bezkonkurenčnost	
Poloha organizace	
Dostupnost	
Účastníci mají možnost navázat nové sociální vztahy	
Během programu dojde ke stmelení kolektivu	
Rozvoj vědomostí účastníků	
Příležitosti	Hrozby
Rozvoj lektorských dovedností	Možný častý výskyt nevhodného počasí a následovná změna počasí
	Riziko poranění účastníků

Zdroj: vlastní šetření

8.9.1 Závěr ze SWOT analýzy

Příměstský tábor disponuje velkým množstvím silných stránek. Mj. rozvíjí vědomosti účastníků a rozšiřuje jejich sociální kontakty. I přesto, že se nejedná o zotavovací akci, tábor se snaží řídit některými jejími podmínkami. Pro odstranění slabých stránek a hrozeb by bylo vhodné se zaměřit na jejich nápravu. Jelikož místo určené pro společný program, v případě nepříznivého počasí není dostatečně velké, zoologická zahrada by se mohla pokusit se o zvětšení prostoru a to například zrekonstruováním některé z místností. Vedení zahrady by také mohl obstarat zdravotník pro tábor či by se někdo z vedení mohl

zúčastnit zdravotnického školení. Pro snížení rizika poranění účastníků by bylo vhodné upravit terén a dooplotit některé úseky terasy.

8.10 Nabídka zážitkových programů v zoologické zahradě Liberec

Zoo Liberec nabízí na vlastní žádost využít nabídky zážitkových programů. Zážitkový program lze využít jako jedinec, pár či skupina. Pro jedince je zde možnost, stát se jednodenním ošetřovatelem ve zvoleném úseku. Jedinci bude nabídnut pohled do zákulisí zoologické zahrady, kde shlédne péči o zvolený druh, přípravu krmení, čištění ubikace a všechny další potřebné činnosti, které jsou pro ošetřovatele automatické. Do všech těchto činností se účastník zapojí. V roce 2012 využilo tento zážitkový program 68 účastníků.

Dalším zážitkovým programem je návštěva zákulisí zahrady opět v předem zvoleném úseku. Účastník se dostane do blízkého kontaktu se zvířetem, které si může nakrmit. V roce 2012 využilo tento program 19 účastníků.

Další z výjimečných a unikátních atrakcí zahrady je možnost využití svatebního obřadu přímo v jejím areálu. Ovšem se zde jedná o předem připravovanou akci, kterou je potřeba detailně prodiskutovat. Smluvní cena činí 5 000Kč. V roce 2012 tento program využit nebyl. Pro firemní skupiny je zde možnost využití teambuildingových aktivit, které jsou po domluvě se zájemcem detailně zpracovány. (ZOO Liberec, 2014)

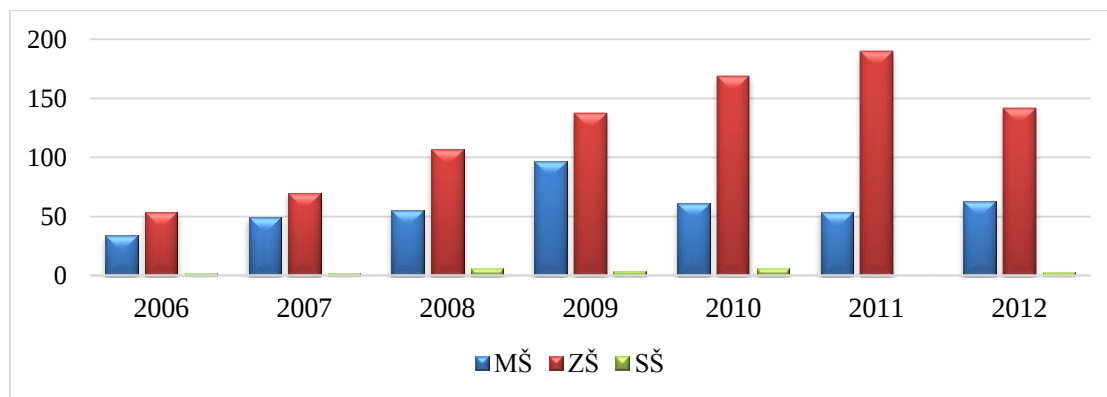
9 SPOLUPRÁCE ZOOLOGICKÉ ZAHRADY

Od roku 2006 spolupracuje Zoologická zahrada v Liberci se Střediskem ekologické výchovy DIVIZNA a s Centrem pro zvířata v nouzi ARCHA. V roce 2011 se ke spolupráci přidalo kulturní a společenské centrum Lidové sady. Díky této spolupráci vznikají ze stran středisek nové programy pro veřejnost zaměřené na ekologickou a environmentální výchovu a na vytváření přátelského vztahu k přírodě a životnímu prostředí.

9.1 Středisko ekologické výchovy DIVIZNA

Středisko ekologické výchovy DIVIZNA vzniklo v Libereckém kraji v roce 2000, se zoologickou zahradou sešlo ke spolupráci o šest let později. Středisko ekologické výchovy nabízí výukové programy pro školy zaměřené na environmentální a ekologickou výchovu. Možnost využití dále nabízených programů mají samozřejmě veškeré věkové skupiny, pedagogové a i firmy. Velmi důležitým faktorem při tvorbě programů je individuální přístup k dané skupině a věk. Většina z programů je stavěna na výkladu v přírodě a na praktických činnostech v přírodě. Cílem je, aby tak došlo k bezprostřednímu kontaktu s ní. Ekologické středisko Divizna nabízí ročně několik programů a projektů. (Divizna, 2014)

Graf 13 SEV DIVIZNA –využití výukových programů

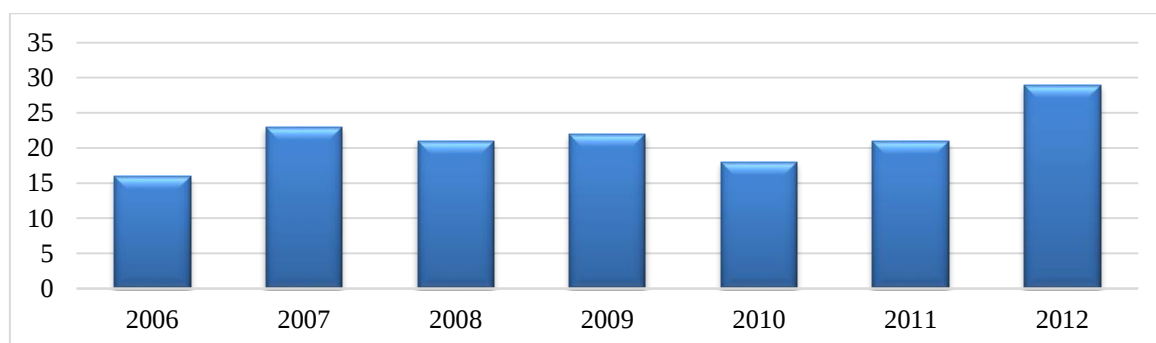
Zdroj: výroční zprávy ZOO 2006-2012

9.1.1 Pedagogické semináře

Středisko ekologické výchovy Divizna se také podílí na projektu O.P.V.K. Tento projekt nabízí akreditované vzdělávací programy pro pedagogické pracovníky. Pedagogičtí pracovníci mají možnost využít semináře, odborné exkurze a tvořivé dílny.

Semináře a exkurze jsou věnované problematice, které se nějak dotýkají ekologické a environmentální výchovy. Pedagogům je nabídnuta nová metodika, kterou lze využít v praxi a poukázat na problematiku udržitelného rozvoje. (Divizna, 2014)

Graf 14 Pedagogické semináře

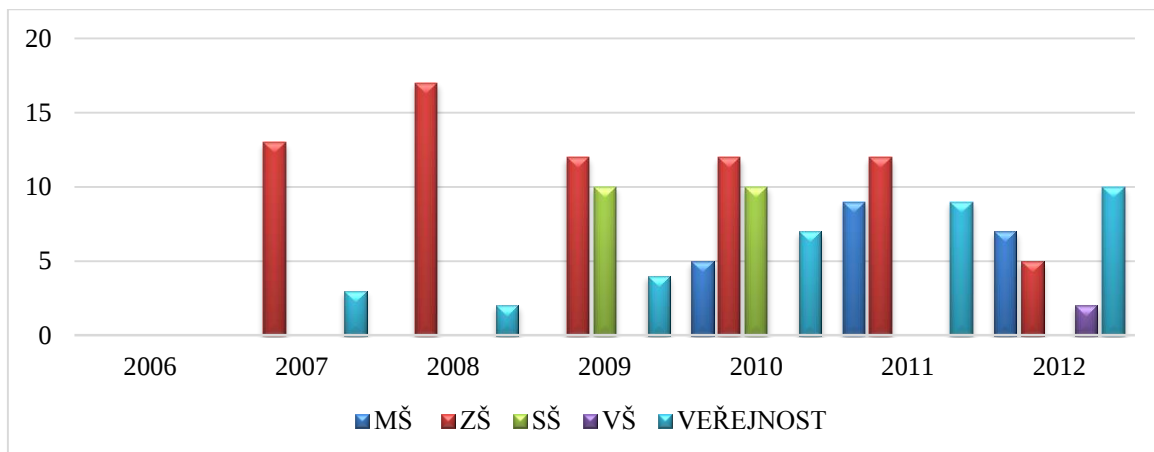

Zdroj: výroční zpráva ZOO 2006-2012

9.2 Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA

Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA působí v Libereckém regionu od roku 1999. Úkolem záchranné stanice je odchyt opuštěných zvířat. Nadále pracovníci centra pro zvířata v nouzi pečují o odchycená či poraněná zvířata, která se pak snaží umístit novým majitelům, v případě divoké zvěře se snaží o vypuštění do volné přírody. Centrum pro zvířata v nouzi Archa nabízí nejen školám, ale i veřejnosti možnost využití ekologických programů. Cílem programů je zábavnou formou seznámit žáky s novými informacemi týkajícími se například ochrany přírody, soužitím člověka se zvířetem a s možností pomoci zvířatům v zimním období. (Archa, 2014)

Graf 15 ARCHA –využití výukových programů

Zdroj: výroční zpráva ZOO 2006-2012

9.3 Kulturní a společenské centrum Lidové sady Liberec

Kulturní a společenské centrum Lidové sady se stalo součástí zoologické zahrady v roce 2011, ovšem jeho historie sahá až do 1874. Toto centrum ročně nabízí nepřeberné množství akcí různého druhu. Jedná se o koncerty, divadelní představení, besedy, plesy, přednášky, hudební a taneční kurzy, akce pro děti a seniory, atd. Centrum Lidové sady navazuje na spolupráci s dětským koutkem, který se také nachází v Lidových sadech a se známou libereckou galerií u Rytíře. Galerie u Rytíře je situována do suterénu liberecké radnice. (Lidové sady, 2014)

9.4 Spolupráce Zoologické zahrady Liberec s Evropskou asociací zoologických zahrad a akvárií

Zoologická zahrada v Liberci spolupracuje od roku 1994 s Evropskou asociací zoologických zahrad a akvárií (EAZA). EAZA se podílí na záchranných aktivitách, ke kterým se následně přidávají zoologické zahrady na území České a Slovenské republiky. Jedná se o cílené záchranné akce ke konkrétní oblasti či skupině ohrožených druhů zvířat. Zoologická zahrada se ročně podílí na několika kampaních. Úkolem jednotlivých kampaní je s problematikou seznámit veřejnost, získat finanční prostředky a poskytnout návrhy, jak lze pomoci. Velkým přínosem celé spolupráce je také možnost získání nových metod, které mají vliv na programy. (ZOO, 2014)

10 SWOT ANALÝZA VÝCHOVNÉHO PŮSOBNÍ ZOOLOGICKÉ ZAHRADY LIBEREC

Tab. 7 SWOT analýza

SWOT ANALÝZA	
Silné stránky	Slabé stránky
Snadná dostupnost	Málo zastřešeného prostoru pro programy v případě nepříznivého počasí
Dobrá propagace	Podfinancování
Spolupráce s jinými zoo	Špatné bezpečnostní podmínky v určitých úsecích
Komunikace s veřejností	Náročnost terénu
Spolupráce zoo s veřejností	Zookroužky, chovatelské kroužky, přírodovědné kroužky
Široká nabídka programů	Nízký počet personálu pro výukové programy
Široká nabídka akcí	
Příležitosti	Hrozby
Nabídka spolupráce na akcích jiných subjektů	Zavření zoo
Nabídka využití programů pro všechny věkové skupiny	Přírodní katastrofy
Participace na dalších mezinárodních projektech	Radikální úbytek návštěvníků
	Radikální úbytek škol se zájmem o programy

Zdroj: vlastní šetření

10.1 Závěry ze SWOT analýzy

Jednou z **nejsilnějších** stránek zoo zahrady je snadná dostupnost a široká nabídka akcí a programů. Zařízení se nachází v dosahu městské hromadné dopravy, což je důležitým aspektem pro návštěvníky a především pro rodiny s dětmi a školy. Díky široké nabídce akcí a programů si veřejnost i školy mohou vybrat dle vlastního zájmu.

Mezi **nejslabší** stránky zoologické zahrady bych uvedla bezpečnostní opatření, které v některých úsecích není úplně ideální. Ve většině případů se jedná o nestabilní a zohýbané zábradlí. I přesto, že se nejedná o velké úseky, myslím si, že bezpečnost je na prvním místě.

Jako další slabou stránku považují, že zoologická zahrada nemá zookroužek, bylo by žádoucí zavést zookroužky a chovatelské či přírodovědné kroužky.

Největší **příležitostí** pro zoologickou zahradu je, dle mého názoru, spoluúčast na mezinárodních projektech, které mohou mít velký vliv na výchovné programy.

Největší **hrozbou** pro zoologické zahrady považují zavření, ke kterému by mohlo dojít v případě malé návštěvnosti. Personál zahrady může předejít této hrozbě například tím, že bude pořádat zajímavé akce za přijatelnou cenu.

Další hrozbou by mohly být přírodní katastrofy, ovšem jim nelze nijak předejít.

Celkově jsou, dle mého zjištění, silné a slabé stránky v rovnováze, ovšem nelze říci, že se sobě rovnají, jelikož každá z nich má svým obsahem jiný význam.

11 NÁVRH PRO ZLEPŠENÍ VÝCHOVNÉHO PŮSOBNÍ

Přestože zoologická zahrada v Liberci disponuje velkým množstvím výchovných programů a akcí, v celém tomto systému mi chybí zookroužek, který by dle mého názoru plnil důležitou funkci výchovné a vzdělávací funkce úlohy zoologické zahrady. Proto jsem se rozhodla pro návrh takového kroužku.

11.1 Název zookroužku: MÁME RÁDI ZVÍŘATA

Zookroužek je určen pro dívky a chlapce se zájmem o zoologickou zahradu, přírodu a zvířata. Účastníkům budou předány určité znalosti z oboru přírodopisu a zoologie.

- Návrh zookroužku: školní rok 2014/2015 pro žáky 1. stupně základní školy.
- Místo konání: v učebně areálu zoologické zahrady i v jejím terénu, kde se účastníci dostanou do přímého kontaktu se zvířaty.
- Časové rozmezí konání zookroužku: 16:00 - 17:30.
- Vedení zookroužku: zookroužek bude veden proškoleným pedagogickým pracovníkem zoologické zahrady. Jednou do měsíce bude docházet přímo chovatel od jednotlivých druhů zvířat, dále školená veterinární sestra.
- Bezpečnost organizace: proškolený pracovník si účastníky vždy vyzvedne u pokladny zoologické zahrady a po skočení kroužku je odvede zpět.
- Maximální kapacita: 15 dětí.

11.1.1 Dílčí cíle zookroužku

Cíl I. - Znalosti

Účastníci zookroužku budou seznámeni s některými chovanými druhy zvířat v zoolog. zahradě. Budou jim předány základní informace o druhu zvířete, potravě, atd. Účastníci se ve velké míře dostanou do přímého kontaktu se zvířaty.

Cíl II. – Postoje

Účastníci budou vnímat zoologickou zahradu jako důležitou součást dnešní moderní doby, díky které nám může být předáno mnoho informací s možností získání praktických zkušeností. Účastníci si vytvoří kladný vztah k přírodě a živočichům nejen žijících v zoologické zahradě.

Cíl III. – Hodnoty

Účastníci si uvědomí, že péče o zvířata v zoologické zahradě je nedílnou součástí pro chov, který je důležitý pro zachování ohroženého druhu na planetě. K zachování ohroženého druhu či jeho rozmnožení je potřeba správné lidské ruky.

Cíl IV. – Dovednosti

Účastníci budou schopni rozeznat některé z jednotlivých druhů zvířat a říct o nich základní informace (např. druh, vzhled, délka života, výskyt, potrava...) a především se dozví, jak o ně správně pečovat.

Cíl V. – Chování

Účastníci se zapojí do zařazených aktivit pro náplň kroužku. Společně se budou podílet na některých činnostech zoologické zahrady, která přinese pozitivní vazby oběma stranám.

11.1.2 Náplň programu

Předání informací o chovaných druzích zvířat zoologické zahrady Liberec, poznávání exotických druhů zvířat, péče o některé z nich, zapojení do ochranné činnosti, zapojení do chodu zahrady (komentování krmení zvířat), hry, soutěže, výlety.

Způsob dosažení předem daných cílů

Pro dosažení výsledků všech těchto dílčích cílů se bude dbát po celou dobu konání zookroužku. Účastníkům budou předány stručné informace zábavnou a zajímavou formou. Bude zde kladen velký důraz na předání informací formou hry, proto budou nové poznatky prokládány praktickými činnostmi. V samotné učebně budou chováni živočichové drobného vzrůstu, kde si účastníci přímo vyzkouší péči o ně. V rámci zookroužku budou účastníkům předány pracovní listy, které si založí do vlastní zooknihy. Na poslední hodině budou všem absolventům předány „certifikáty“ mladého chovatele.

Závěr

V bakalářské práci jsem se zaměřila na zhodnocení současné výchovné funkce zoologické zahrady v Liberci a na návrh dalších možností. Zjišťovala jsem, zda zoologická zahrada působí výchovným a vzdělávacím dojmem a zda má v sobě zakomponované výchovné aspekty.

Cíl práce byl splněn. Osobní návštěvou, obsahovou analýzou textových a obrazových materiálů zahrady, jsem dospěla k závěru, že zoologická zahrada v Liberci je nejen významným relaxačním, ale zároveň výchovným centrem, které se snaží formou informačně-výchovného systému předat návštěvníkům nové informace. Propojením těchto dvou kombinací vzniká prostor pro nové možnosti výchovného a vzdělávacího procesu. Každý z návštěvníků je díky průchodu zoologické zahrady obohacen o nové informace a poznatky. Ovšem informace návštěvníkům nejsou předány formou formálního vzdělávání, nýbrž formou informálního a neformálního vzdělávání. Strukturou a zpracováním výchovného systému, kde hlavní úlohu má vystavování živých exponátů a informační systém zahrady, se personál snaží o vyvolání zvědavosti a o vytvoření zájmu o zvířata, která v člověku prohlubují vztah k přírodě.

Další úlohou celého procesu je tvorba výchovných akcí v takto atraktivním prostředí. Jelikož se nejedná o zdomácnělé prostředí a akce jsou cíleně zaměřené, je zde plněna výchovná funkce. Velkou úlohu výchovného procesu, zde plní programy určené školám. Programy jsou vždy doplněné o zábavnou formu praktických činností a her, které účastníkům přináší možnost přirozeně nabitých informací.

Druhou částí mé práce je zhodnocení situace formou dotazníkového šetření a SWOT analýzy. Pro vyhodnocení dotazníku jsem oslovila dvacet základních škol z Liberce. Z vyplývajících výsledků jsem dospěla k závěru, že programy jsou využívány a školy jsou s náplní a formou předání informací spokojeny.

Šetřením pomocí SWOT analýzy bylo prokázáno, že zoologická zahrada jako celek funguje na vysoké úrovni a patřičnou úroveň má i výchovný systém, jehož náplň je rozmanitá. Jako jediné negativum považuji nemožnost využití kroužků, které by byly pro zoologickou zahradu přínosnou formou. Proto jsem se rozhodla pro návrh takovéto výchovné možnosti, kterou zahrada v současné době nedisponuje. Zvolila jsem možnost návrhu zookroužku pro žáky 1. stupně ZŠ, který dětem se zájmem o přírodu rozšíří znalosti z oboru přírodopisu a zoologie. Tímto kroužkem se rozšíří repertoár

výchovně-vzdělávacích aktivit zahrady a zároveň může kroužek posloužit jako vzor pro tvorbu dalších kroužků.

Použité zdroje

Literatura

DOBRORUKA, Luděk., 1989. *Zoologické zahrady*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-04-21177-1.

GAVORA, Peter., 2010. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido. Dostupné na internetu:
<http://toc.nkp.cz/NKC/201008/contents/nkc20102108688_1.pdf> ISBN 978-80-7315-185-0.

HOFBAUER, Břetislav., 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

KLIKA, Ivo., 2005. *Lidé a zvířata: historie vzniku a významu zoologických zahrad*. Vyd. 1. Zlín: Foto art - Ateliér Regulus. ISBN 80-2395-488-1.

KOŘÍNEK, Milan., 1999. *Zoologická zahrada*. Vyd. 1. Olomouc: Portál. ISBN 80-85839-29-6.

KRAUS, Blahoslav., 2006. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.

LÉBLOVÁ, Eliška., 2012. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0094-9.

NĚMEC, Jiří., 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-012-3.

NOVÁKOVÁ, Marcela., 2003. *Navštivte zvířata*. Praha: Olympia. ISBN 80-7033-785-0.

PÁVKOVÁ, Jiřina., 2008. *Pedagogika volného času*. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.

PELIKÁN, Jiří., 1995. *Výchova jako teoretický problém*. Vyd. 1. Ostrava: Amosium. ISBN 80-85498-27-8.

PRŮCHA, Jan., 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan - WALTEROVÁ, Eliška - MAREŠ, Jiří., 2001. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-579-2.

SPOUSTA, Vladimír., 1994. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času)*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity. ISBN 80-210-1007-X.

VÁŽANSKÝ, Mojmír - SMÉKAL, Vladimír., 1995. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido. ISBN 80-901737-9-9.

Výroční zprávy:

ZOO Liberec. Výroční zpráva 2006 [online]. Liberec: ZOO Liberec, 2006 [cit.: 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/media/files/vz2006.pdf>

ZOO Liberec. Výroční zpráva 2007 [online]. Liberec: ZOO Liberec, 2007 [cit.: 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/media/files/vz2007.pdf>

ZOO Liberec. Výroční zpráva 2008 [online]. Liberec: ZOO Liberec, 2008 [cit.: 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/media/files/01-21-10-08-56-12vz2008.pdf>

ZOO Liberec. Výroční zpráva 2009 [online]. Liberec: ZOO Liberec, 2009 [cit.: 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/media/files/vz-2009.pdf>

ZOO Liberec. Výroční zpráva 2010 [online]. Liberec: ZOO Liberec, 2010 [cit.: 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/media/files/vyrocní-zprava-zoo-liberec-2010.pdf>

ZOO Liberec. Výroční zpráva 2011 [online]. Liberec: ZOO Liberec, 2011 [cit.: 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/media/files/vyrocka-zoo-web.pdf>

ZOO Liberec. Výroční zpráva 2012 [online]. Liberec: ZOO Liberec, 2012 [cit.: 10. 4. 2014].
Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/media/files/vyrocka-zoo-korekt.pdf>

Internetové zdroje

ZOO: Uniečeských a slovenských zoologických zahrad [online]. Aktualizováno 2011 [vid. 10. 10. 2013]. Dostupné z: <http://www.zoo.cz/vzdelavani>

ZOO Liberec [online]. [vid. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/cz/pred-navstevou>

ZOO Liberec [online]. [vid. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/cz/o-nas/historie-zoo-liberec>

ZOO Liberec [online]. [vid. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/cz/o-nas/o-zoo-a-zvratech>

ZOO Liberec [online]. [vid. 12. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/cz/pro-skoly/vyukove-programy/>

ZOO Liberec [online]. [vid. 12. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/cz/zazitkove-programy>

ZOO Liberec: Divizna Liberec [online]. [vid. 15. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/divizna/pl/vyukove-programy>

ZOO Liberec: Divizna Liberec [online]. [vid. 15. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/divizna/cz/akce-pro-pedagogy>

ZOO Liberec: Archa Liberec [online]. [vid. 15. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.zooliberec.cz/archa/cz/ekologicka-vychova>

ZOO Liberec: Lidovésady [online]. [vid. 15. 3. 2014]. Dostupné z:
<http://www.zooliberec.cz/lidovesady/cz/o-nas>

Zákony a vyhlášky

Zákonč. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2003 [vid. 10. 10. 2013]. Dostupné z:
[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/pravni_predpisy_zoo/\\$FILE/odoimz-162_2003_zakon_%20ZOO-20121023.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/pravni_predpisy_zoo/$FILE/odoimz-162_2003_zakon_%20ZOO-20121023.pdf)

Seznam příloh

Příloha A – Dřevěné sochy

Příloha B – Kontaktní ZOO a zalesněná část hřiště

Příloha C – Vzdělávací plachtičky

Příloha D – Dotazník k výzkumu

Příloha E – Hry

Příloha A Dřevěné sochy

Obr. 1 Dřevěná socha 1

Obr. 2 Dřevěná socha 2

Příloha B Kontaktní ZOO a zalesněná část hřiště

Obr. 3 Kontaktní ZOO

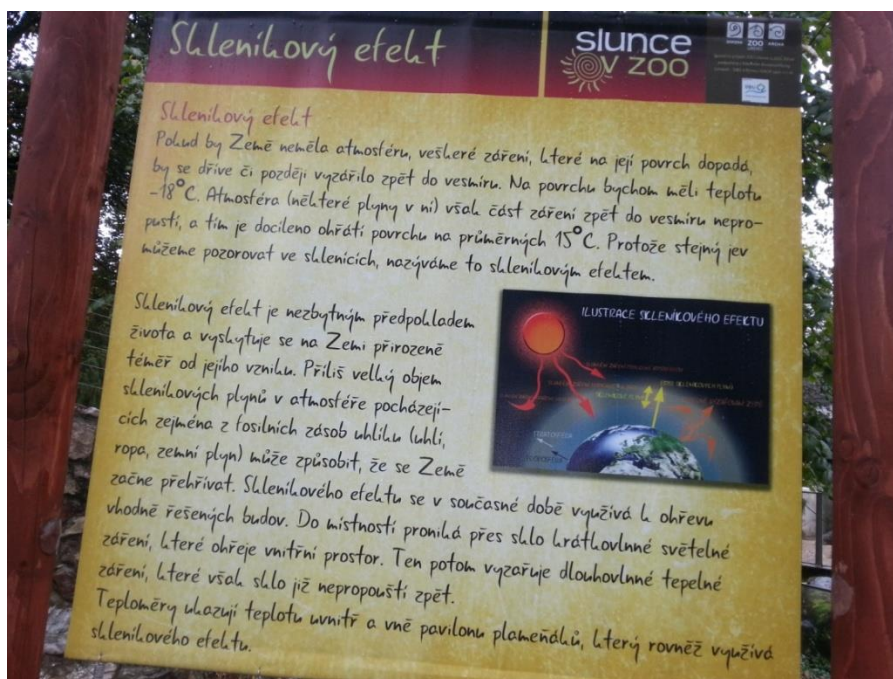

Obr. 4 Zalesněná část hřiště

Příloha C Vzdělávací plachtičky

Obr. 5 Vzdělávací a výchovná plachtička s detailním rozpracováním

Obr. 6 Velká plachtička Sluneční stezka – slunce v ZOO

Obr. 7 Informační plachtička

Obr. 8 Informační plachty o možnosti zapojení se do kampaně

Příloha D Dotazník k výzkumu

Dobrý den,

jsem studentka Technické univerzity v Liberci, studuji třetí ročník oboru vychovatelství.

Píši bakalářskou práci na téma Úloha Zoo Liberec v současné výchově. Dotazník je vytvořen pro učitele základních škol v Liberci, ke zjištění situace ve výchovné oblasti v Zoologické zahradě Liberec. Tímto bych Vás chtěla požádat o jeho vyplnění, zakroužkujte prosím vždy jednu odpověď, popřípadě konkretizujte svou odpověď na vymezené místo.

Děkuji Vám za Váš čas, který věnujete vyplnění dotazníku,

Kristýna Zemanová

1. Je Vaše škola informována o nabídce výukových programů pořádaných zoologickou zahradou v Liberci?

a) ano

b) ne

2. Využíváte nabídky výukových programů? Pokud ano, kolikrát do roka?

a) ne

b) ano 1-2 krát do roka

c) ano 3-4 krát do roka

d) ano 5-6 krát do roka

e) více jak 6 krát do roka

3. Jaká byla zpětná vazba dětí na absolvovaný program?

a) pozitivní

b) negativní

Koncretizujte:.....

.....

4. Líbila se Vám náplň programu?

a) ano

b) spíše ano

b) ne

d) spíše ne

Možnost pro zdůvodnění své odpovědi:

.....

.....

5. Co jste nejvíce ocenili?

.....

.....

.....

6. Byla náplň programu pro žáky motivující ke správnému chování k přírodě a zvířatům?

a) ano

b) spíše ano

b) ne

d) spíše ne

Možnost pro zdůvodnění své odpovědi:

.....

.....

.....

7. Co byste změnili?

a) S programem jsem byl/aplně spokojena.

b) V programu bych provedl/amenší změny.

c) Program bych změnil/a

Možnost pro zdůvodnění své odpovědi:

.....

.....

8. Byl teoretický výklad prokládán praktickými činnostmi?

a) ano

b) ne

Možnost pro zdůvodnění své odpovědi:

.....

.....

9. Shledáváte informace, které byly dětem předány za vhodné?

a) ano

b) ne

Možnost pro zdůvodnění své odpovědi:

.....

.....

.....

10. Využili jste získané informace z programu zoologické zahrady i ve výuce?

a) ano

b) ne

Příloha E Hry

Iniciativní hry

- Kdo je za prostěradlem – skupina se rozdělí na dvě půlky. Uprostřed mezi nimi natáhneme prostěradlo a vždy jeden člen ze své skupinky si za něj dřepne. Na tři stáhneme prostěradlo a dva proti sobě musí říct co nejrychleji jméno toho druhého.
- Kdo chybí v kruhu – jeden půjde za dveře a někdo se schová pod prostěradlo. Ten co hádá, musí uhodnout, kdo chybí v kruhu.
- Vytvoření erbu a vlajky - děti si ve skupině vytvoří společný návrh erbu (podílí se každý ze skupiny, na erbu by se mělo objevit to, co danou skupinu charakterizuje).
- Zrcadlo – děti si vytvoří dvojice, přičemž každý z dvojice řekne, co dělal minulý rok o prázdninách. Zkusí najít něco společného a shrnout to do jednoho slova. Potom si jeden z dvojice zaváže oči šátkem a ten, co patří k němu do dvojice, volá to slovo, které si domluvili a tím partnera navádí.
- Najít se podle společného zvířete (zavázané oči) – stejný princip jako zrcadlo.
- Vytvoření si trika - každé dítě si vytvoří své zoo triko, na kterém bude mít nakresleno, co ho charakterizuje a jak chce, abychom ho oslovovali.
- Pokřik – děti budou mít za úkol vymyslet pokřik, který je bude provázet celým táborem.

Hry na rozehrání

- Řeč těla – rozdělíme děti na dvě skupinky a jedna skupina vždycky bude muset napsat zvíře pomocí těla. Druhá skupina bude muset hádat, jaký nápis vytvořily.
- Vyhýbání se krokodýlům – na zem položíme několik zelených papírů, které budou představovat krokodýly, děti rozdělíme do dvojic, jeden z dvojice bude stát na břehu řeky (bude navigovat) a druhý bude muset projít skrz řeku, otočení zády k navigátorovi, aby nešlápl na krokodýla.
- Honění ocásku – děti rozdělíme do dvou skupin, ve skupině se budou držet za pas, při čemž poslední ve skupině má přidělaný ocas, skupiny se snaží navzájem ocas chytit.

Hra na rozproudění energie

- Polštáře – děti sedí v kruhu, jsou rozděleni na první, druhý. Do kruhu jsou vhozeny dva polštáře, nesmějí se setkat. První posílá prvnímu, druhý druhému.

Hry na budování důvěry

- Ulička důvěry – děti vytvoří z rukou zip a jeden se vždycky z velké dálky rozeběhne a děti těsně před ním zvedají ruce.
- Pomoc handicapovaným zvířatům – vytvoříme dvojice a ten první bude mít zavázané oči. Druhý ho bude zezadu navádět tím, že mu bude klepat na ramena. Úkolem bude vyhýbat se překážkám.

Hry na rozvoj spolupráce s nižším stupněm výzvy

- Hra na soupeření zoologů - dětem rozstříháme obrázky zvířat na několik částí, hra bude spočívat jen ve verbální komunikaci, děti musí sestavit celkový obraz zvířete, některá část zvířete může být ovšem v jiném typu, vždy je možnost si vyměnit jen kus za kus.
- Chytání motýlků - na zem položíme několik barevných papírků (motýlků) s různým počtem bodů, jeden z dvojice jich bude muset co nejvíce pomocí brčka sesbírat a přenést je svému týmovému spoluhráči, předání je opět pomocí brčka, tomu komu je motýlek předán, musí ukrýt papírek do bezpečí (do krabičky).
- Mumie – děti jsou rozděleny do skupin, jeden je mumie, děti ho co v nejkratším čase musí obalit důkladně toaletním papírem, střídají se v obalování po jednom.
- Zvířecí zvuky – poznávání zvířátek pomocí zvuku.

Normování: Hry na rozvoj spolupráce s vyšším stupněm výzvy

- Hudební nástroje z přírodnin – děti si z přírodního materiálu vytvoří hudební nástroj, na který si poté zahrajeme. Potom si vytvoří svoji písničku.
- Vesnice pro ZOO skřítky - výroba domečků v lese – hodnocení domečku, pozorování dalekohledem

Výkonnostní fáze: výzvy a projekty

- Poznávací výlet – zjištění informací o daném místě

Ukončování a transformace:

- Vytvoření masek
- Stříkání barev po sobě